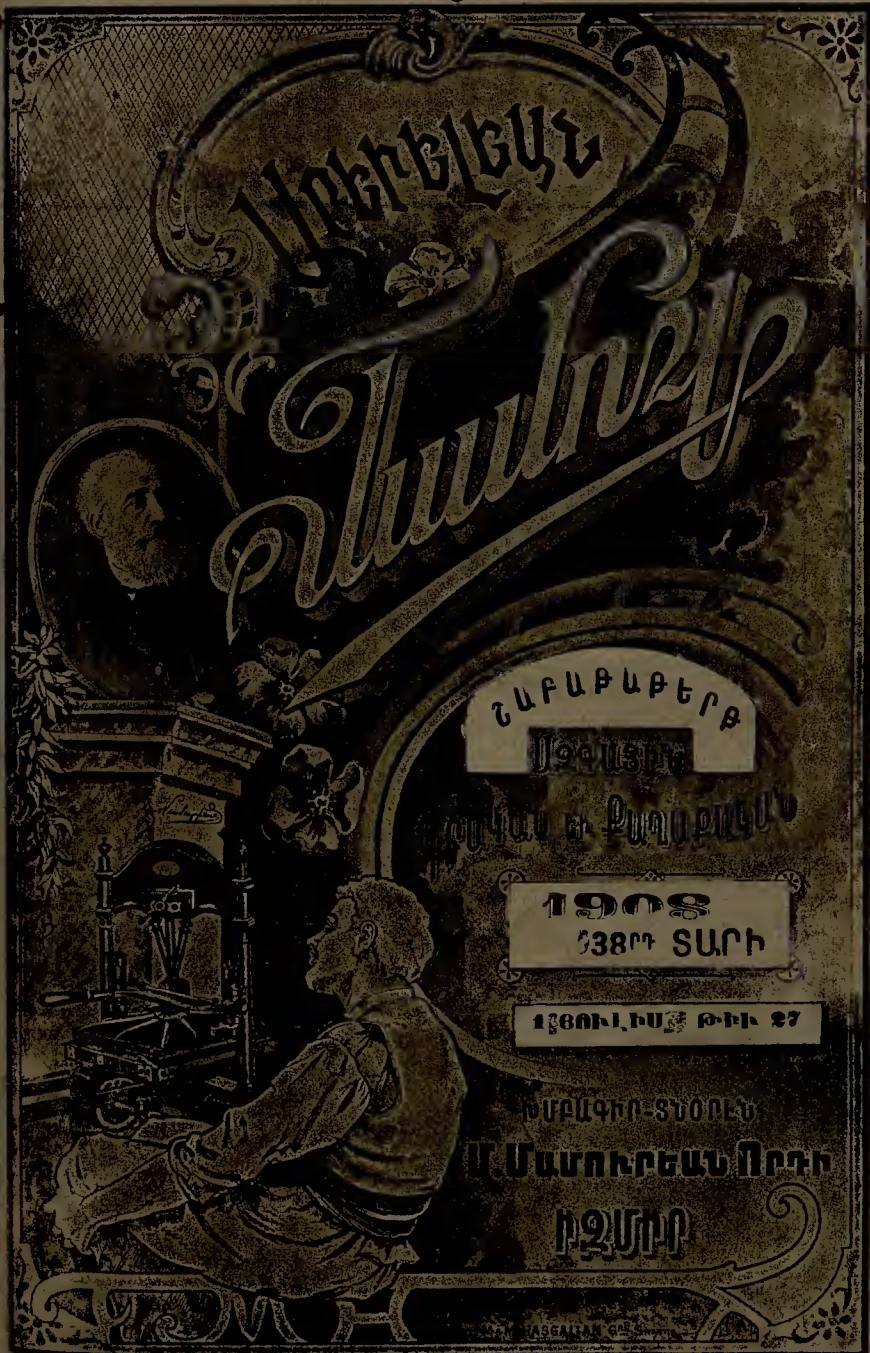

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ	Գրական Քրոնիկ	625
Կ. ՆԱԻԱՍԱՐԴ	Սևուրու Գաղտնիքը	629
Գ. ՎՐԴ. ԱՍԼԱՆԵԱՆ	Հայէպի եւ շնուծիւնները	634
Կ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ	Համր Սէր	636
Ս. ԹԱԴՈՍԵԱՆ	Թօլստոյ երաժիշտ	641
ՄԵԼՔՈՆ-ԱՍՍՏՈՒՐ	Կիճն ու Ոսկին	644
Պ. Յ. Ա.	Խօսուըւտուք	645
	Էրաւադ	647

Երկու շաբթիէ սկսեալ

Ժ. ՏԱՎԷՐՈՆԻ ԵՒ ԸՆԿ.

Խանութանս փանառաւոր սկսած է վաճառել իր բոլոր պատրաստի ապրանքները եփստ կարեւոր գեղջերով:

ՇՐՋԱՔԵՐԱԿԱՆ

Պատիւ ունիմ ծանուցանել ձեզ թէ Տիւր Զարեհ Ո. Ոսկանեան, անուանած ենք փոխ-գործակալ հրդեհի ապահովագրական Royal Exchange ընկերութեան Իզմիրի մէջ:

Կ'յուսակն թէ պիտի բարեհաճիք պատճառել զիմ ձեր փախառքեանք, խնդրելով որ ընդունիք Տ. . . մեր շարժանաց հարասիկ

Շ. ՈՒԻԹՅՈՒՆ ԵՒ ԸՆԿ.

“THE GRESHAM”

“ԿՐԷՇԱՄ”

ԿԵԱՆՔԻ ԱՆՎԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՅՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ԼՈՆՏՈՆ

ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ 1883 թ.

Գոյլ Ընկերութեան	Ա. Ո.	9014,552
Տարեկան հասոյք	» »	1,438,659
Վճարուած գուճարներ	» »	20,474,666

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ ԼՈՆՏՈՆ

Ընկերութեան Ապահովագրական ընդհանուր կանոններու մէջ մասնաւոր 24 թ. յօդուածը խիստ ուշադրաւ ըլլալով կ'ներկայենք, որով «Ընկերութիւնը կ'ընդունի Օսմանեան պատարաններու վճիռներն ո՛րք է աւարբերութեանց առջեւ:

Անքի ընդունելի տեղեկութեանց համար Դիմել ընդհանուր գործակալներուն:

ՇԱՐԼ ՈՒԻԹՕԼ եւ Ընկ.

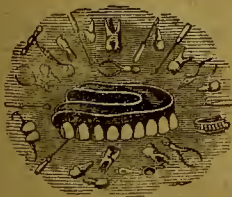
C. WHITTAL & CO

سابا حنا محبب - بيروت

أكبر مستودع اسنان و كاوتشوك واول اسنان

دكبل اشهر معامل او با و اميركا. اسس سنة ١٨٦٣

اسن و ديش جيلی مخصوص الات و استيك، ديپوزيتوسى

SABAS J. MOHBAT

BEYROUTH (Syrie)

Grand Dépôt de Dents & Caoutchoues

FONDE EN 1863

The first & the largest Depot in the Levant

ՍԱԲԱՍ Ժ ՄՈՒԴԱԴ

ՊԵՐՈՒԹ

Մեծ Մթերանոց տկոտներու և քառաւորներու

Հիմնուած 1863 թ.

Ամենէ առաջնակարգ և մեծ մթերանոցը Արեւելի մէջ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿՐԹԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԿՄԻՏԵ

آغوب بوسانچیان

ՀԻՔԻՔԻԻ ԿԱՑՍԵՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆ
ԻԶՄԻՐԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ՅԱԿՈՒԲ ՊՈՍԹԱՆՃԵԱՆ

ՀԻՔԻՔԻԻ ԿԱՑՍ. ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ Հանրաժանութ և Համբաւաւով
արտադրութիւններն կ'գտնուին այժմ Իգմիրի մասնաճիւղին մէջ, նոյն
իսկ եւրոպական նմանօր ն ուկ տեսակներ գերազանցող,

ՄԵՏԱՔՈՒՆ ԵՐԶՈՂԳԵՍՏՅՈՒՆՆԵՐ

ՊԼՈՒԶԻ ՀԱՄԱՐ ՏԵՍԱԿ ՏԵՍ և ՄԵՏԱՔՍԵՆՅԱՆ ԿԵՐԱՍՆԵՐ
ԳԼՈՒԽԻ ՄԵՏԱՔՍԵՆՅԱՆ ՍԱՒՓԱՆՆԵՐ, ՄԵՏԱՔՍԵՆՅԱՆ ԹԱՇԿԻՆ ԿՆԵՐ
ԴԱԶՄԻՐՆԵՐ, ԶՈՒՀԱՆՆԵՐ, ԳՈՐԳԵՐ,

ՍԷՏՃԱՏԵՆՆԵՐ ԵՒՆ. ԵՒՆ.

Կ'արժէ աչքէ անցնել ինչ որ իրապէս գրասիւ է՝ սակայն ո՛չ սոռա

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՍՏԵՓԱՆ ԻՓԼԻՔՃԵԱՆ

ՖՐԱՆԿԱՅ ԹԱՂ

Պատիւ ունինք ձանուցանել մեր Յարգոյ Յաճախորդաց թէ վերջին նորաձեւութեանց թամնաւոր տեսակները եկած են. նոյնպէս ստացած ենք ֆլանդրներ Viyella ֆանելաներ, Dentsի ձեռնոցներ, Wolseyվ ֆանելա շապիկ և combinaisonներ, անգլիական հովանոցներ Dentelels և բազմաթիւ հարուստ տեսակներ, նաեւ կանանց Manteauxներ ածան և վերջին գիւնեղով:

ԾԱՆ — ՍՄԷՆ ԵՐԿՈՒՇՍԵԹԻ ՕՐԵՐԸ ԿԸ ԾԱՆՈՒԻՆ ԿՏՈՐ-ՈՒԱՆՔՆԵՐ:

BANQUE D'ORIENT

ՊԱՆՔ ՏՕՐԻԱՆ

Հաստատուած Եունաստանի Ազգ. և Տըչլանտի Ազգ. դրամատան կողմէ
Դրամադուրի ամբողջութեամբ գրուած ֆրանք 10,000,000

Կեդրոնատեցի ԱՔԵՆՔ

Մասնաճիւղ Կ. Պոլիս, Իզմիր, Սելանիկ, Ալեքսանդրիա, և Գազիի
Գործակալութիւն ի Համպուրկ

Պանք ա'Օրիան գրաստութեան ամէն տեսակ գործողութիւններ կ'ընէ, ինչպս՝ գանձում և գեղջում Առեւտրական թղթերու, Հեռադրական վրր ճարմունք, առուծախ փոխգրեւու և գրաձեւերու, Աշխարհի գլխաւոր քաղաքներու վրայ կուտայ վարկերու բացման դրեր, առուծախ ամէնէ տեսակէ արժթուղթերու, բացում ընթացիկ հաշիւներու, գրաւ արժէ-թուղթերու և տպրանքներու վրայ են. ևն:

Ա Ի Ա Ն Դ Ն Ե Ր

Պանք Տ'Օրիան կ'ընդունի գրամի Աւանդներ հետեւեալ սակերով

1 $\frac{1}{2}$	$\frac{0}{0}$	3	ամսուան աւանդի մը հաւար
2	$\frac{0}{0}$	6	» » » »
3	$\frac{0}{0}$	4	տարւան » » »
3 $\frac{1}{2}$	$\frac{0}{0}$	2	» » » »
4	$\frac{0}{0}$	3	» » » »

Բարեցործական Հաստատութիւններու աւանդներն վերեւի սակերէն $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{0}$ առաւելութիւն մը կ'ընդունին:

Ի տես վճարելի աւանդներուն համար՝ միակ անձի մը կողմէ և 100 Օսմ. ոսկիէ ոչ աւելի, Պանք ա'Օրիան տարեկան $2 \frac{1}{2}$ տոկոս մը կը յառկացնէ:

Պանք ա'Օրիան Հաստարակութեան տրամադրութեան տակ գրած է, տնչան վարձրի մը փոխարէն իր Հաստատութեան մէջ գտնուած գրա-մարկիւններ, հոն գրամ և արժեւոր առարկաներ պահելու համար:

ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆ

ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆ

ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆ

Կուէ կամ ձերիցները գոյն չունին,
եւ, արհեստակցիկ եւ բուններնիկ
կախած է, պատճառն այն է քէ արիւն
չունիք, զօրաւոր եւ մաքուր արիւն:

ԷՄԻԻԼՍԻՕՆ

ՍԻՐԹԸ

ԱՌՈՐԺԱՀԱՄ, ԴԻԻՐԱՄԱՐՍ

Միշտ պահանջեցէք այս դեղը սոյն «Չկնոսք»
մարկայով որ էմիլսիօն Սֆօրն յատուկ է:

որ պատճառաւ է մօրիւ ձկան իւղով
եւ կիւրի ու սօսայի հիքօֆօսֆիքով,
ուստէն ձեզի պիտի տայ արիւն, ար
առողջութիւն եւ ամեն ինչ որ առ
ջութեան կախում ունի, որովհետեւ
էմիլսիօն Սֆօրն աշխարհիս ամեն
զուտ ամենն սննդաբար եւ ամենն
կազմութիւն դեղ - սնունդն է:

Կը ՅԱՍԻՍԻՒ ԲՈՒՈՐ ԴԵՂԱՐԱՆՆԵՐԸ
ԵՒ ԲՈՒՈՐ ԴԵՂԻ ՄԹԵՐԱՆՈՅՆԵՐԸ

Ռ. ՈՐԲԵՐԵԱՆ

ՃԻՊՈՒԴԻ

Իր բարեկամներուն պատիւ ունի
ծանուցանել թէ 4 Յունի. 1908էն
սկսելով հիմնած է առեւտրական
առն մը, որ յանձնակատարու
թեամբ, ներածուած է արտածու
ածով պիտի գտաւ:

Մասնաւորապէս ուշադրութիւն
կը հրաւիրէ Մօքայի եւ Հարարի
աշնուագոյն սուրճերու վրայ, որ
ընցմէ պատրաստ է 3 եւ 5 քիլոնոց
պարկերով հաշվաշիւ ածան դի
նելով:

Հասցէն

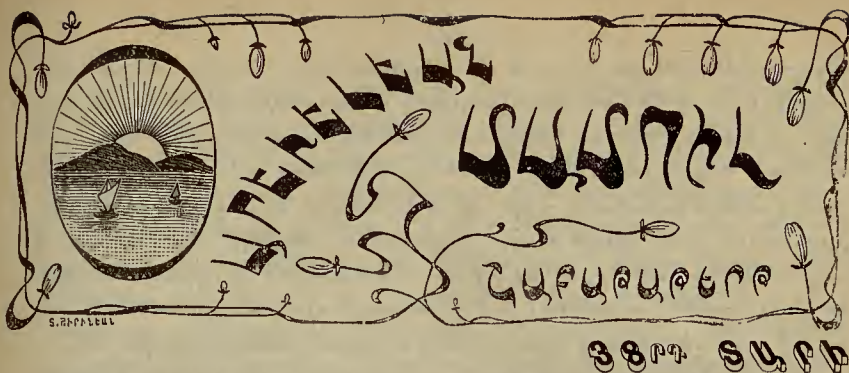
R. VORPERIAN—DJIBOUTI

(Côte Française des Somalis)

ԳՐԱԿԱՆ ՎԱՅԵԼԲ
ՍԻԱՍԻՏԻՍԸ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ
ՁԻԾԹԵՍԱՐԱԾ:

Խիստ հետաքրքրաշարժ ու գուտ
զրական այլ սիրովէպր որ ժամա
նակին այնքան ընդունելութիւն գը
տաւ ու գնահատուեցաւ ընթերցող
ներուսահմանափակ շրջանակի վը
մէջ, այս անգամ դիրքի ձեռով հը
րապարակ ելած է, անցի դերա
մառչելի ու ժողովրդական ըլլալու
համար: Ընտիր տպագրութիւն: Գի
ղարուեստական կողմէ, էջ 280 վին
7 դր:

Ենդրոնատեղի Օնտիկ եւ Ընկ.
Պօլիս Շիրին խան Թ. 7. Կը դրա
նուի ամեն դրովաճառի բով է «Ա.
Մաժուլ» Գրատունը:

1 ՅՈՒՆԻՍ 1908

ԹԻՒ 27

ԳՐԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Գրականութիւնը յաւիտենական կախարդութիւն է: Կր բառէ անդամ մը գիւթուած ըլլալ իրմով: Այնուհետեւ, հակառակ մեր պարբերական գծաւանդներուն, սրճնց մէջ իբր թէ տեսակ մը հարստ ինքնահաճութիւն կը վնասենք, մեր վերագործները զլջահար վերագործներ են, միշտ աւելի եռանդալիւր, միշտ աւելի անկեղծ անձնատուութեամբ ազդուեն: Գրին կեանքը՝ ճշմարիտ կեանքն իսկ է անոնց համար՝ որ անգամ մը բռնուած են: Կեանքի բոլոր միւս դրուագները՝ զայն կարելի չենելու, զրի կեանքը կարելի գործնելու հանդամանքով միայն տանելի են այլեւս: Գրականութիւնը մոլութիւն մըն է, ինչպէս մոլութիւն է արեւոյտութիւնը: Գրականութիւնը գիւնտփութիւն մըն է, շտապու մէջ: Գրամբն գիւնտփութիւնը կայ, ինչպէս միայն գիւնտփութիւնը: Գրամբն գիւնտփութիւնը կայ, ինչպէս շահի գիւնտփութիւնը: Կրճնքին գիւնտփութիւնը կայ, ինչպէս կայ խօսելու գիւնտփութիւնը: Գրականութիւնը կը թողանք՝ ինչպէս կ'ըսենք ծխոթողութիւն: Կը կարծենք թողած ըլլալ. ու մեր վերագործները՝ աւելի սրտազեղ կը գտնան:

Այս խորհրդածութիւնները՝ կ'զբաղեցնեն զիս, երբ երկար տանէ ի վեր թողուած գրական քրոնիկներու վերսկսում մը ընելու կը ձեռնարկեմ այսօր:

Մեր գործադաշի բովանդակ տեղութեան միջոցին, ի հարկէ շատ մը մեծ ու փոքր գրական երեւոյթներ տեղի ունեցած կրնան ըլլալ: Ատոնց վերաբայն ընելու ո՛չ փախազ, ոչ ալ կարելիութիւն ունիմ: Միեւնոյն երեւոյթներու յաճախող խտութիւնը՝ կը սահմանափակէ ու կը առաւելանայ անոնց կարեւորութիւնը: Օրինակի համար, ի՞նչ աւելի սովորական է մեր գրական տապալիքին վրայ՝ քան պարբերական ե.

առօրեայ թերթերու շիջումն ու վերերևումը։ Ոմանք փետրափութութիւն կը կրեն, յաճախ պատրուիր փետրափութիւն մը։ Ուրիշներ՝ աւելի կամ նուազ երկարատե թմբիւրէ մը կ'սթափին։ Կան որ՝ մանուան ծոցէն յարութիւն կ'անհնէ։ Կան նաեւ որ՝ անակնկալ կերպով կ'անհերկութանան, ուրիշ որ մը իրենց ոչ նուազ անակնկալ վերերևումին խաբէական փայլը շողացնելու համար մեր աչքերուն տալն։ Քիչեր կան որ, զմայլելի յամուռութեամբ մը, իրենց ճամբան կը շարունակեն, տարիներէ ի վեր անսայթաք, առանց ճամբուն եղրը աջ ու ձախ պտտող փուշերուն կռուչելու, անոնցմէ արգիլուելու։

Այս վերջիններէն առաջինն է անտարակոյս Արեւելեան Մանուշ, որուն եռամսեաները, իրենց խնամեալ նկարագրով, բովանդակ ընթերցող հասարակութեան հետաքրքրութեան ասարկաց կը դառնան։ Ասիկա խիստ հանճարեղ գիւտ մըն է։ Շաբաթաթերթը՝ օրուն կեանքն է։ Գրական ընկերային, ժամանակագրական կեանքը, այլապէս ու յարափոփոխ եռամսեան՝ մատուցական կեանքն է, ճոխասուն, կենսատէտ, որ չի հինար, որ անասի մը՝ հասկաքաղ է ժամանակակից գրական հունձքէն, ուր իւրաքանչիւր ոք կը բերէ իւր տողանդին ճշգրիտ նկարագիրն ու աստիճանաջափը։

Անշուշտ եռամսեան բոլորովին զերծ չի կրնար նկատուիլ ամէն ստորանքէ։ Յորինակի համար, ես պիտի սիրէի որ շատ մանր և երկրորդական կարևորութիւն ունեցող գրութիւններու տեղ չտրուէր հոն։ Այնուհետեւ՝ շարունակելի յօդուածներ բնաւ չգտնուէին։ Յետոյ աշխատակիցները մասնաւորապէս պատրաստուէին եռամսեաներուն համար։ Եռամսեան ամէն կարելիութիւն ունի երկարաշունչ գրութիւններ մէկ անգամէն հեւընկալելու, ինչպէս են՝ ուսումնասիրութիւններն՝ թուականներու և անձերու վրայ։ Վրդակ մը։ Քերթուածներու շարք մը՝ միեւնոյն բանաստեղծէն, կամ երկարաշունչ քերթուած մը։ Բանասիրական, քննական երկար ուսումնասիրութիւններ, եւն։ Ընթերցողը՝ աչքին տալն ամբողջական բան մը ունենալու վիճակին մէջ պէտք է գտնուի։ Ամէնէն ուշագրաւ աշխատութիւնը, ցրուած յաջորդական թիւերու մէջ, կրնայ վրիպիլ ուշադրութենէ, ու շատ բան կորսնցնել իր իսկական կարեւորութեանէն և արժէքէն։ Այս կարգադրութիւնն ալ, ըստ իս, ժամանակի գործ է միայն։ Ամէն ձեռնարկ, նախաքայլերու համբալութիւնն ու զփութարութիւնն ունի։ Արեւելեան Մանուշի խաբադրութիւնն ամէն կերպով շնորհաւորելի է իր յղացումին ու այս առաջին երկու թիւերուն մէջ ձեռք բերած յաջողութեան համար։ Կր մնայ մաղթել որ պէտք եղածին չափ հանճարամտութիւն ու փափկանկատութիւն ունենայ իր աշխատակիցներու խումբը պահպանելու, ստուարացնելու, և անոր վերաբերումը տաք պահելու եռամսեային նկատմամբ գործը պահելու հաւաստիքով, երկարատե ապագայի մը համար։

Երբ գրական առօրեայ կեանքին վրայ կը խօսինք, անկարելի է վերադառնալ թշուառական մահը: Այնքան առեւելք որքան Մաւրաւի Բ. Եւրոպայի հարաւարակած էր իր հրաշալի «Գաւաթ մը միւսին»-ին առաջին մասը, զոր կարգաւոր թերեւ ժամանակ իսկ չունեցաւ: Մահը. մտքէն կ'անցնէր զայն ունենալ այնքան իր մօտ, և այդ շանթահարող ձեւին ներքեւ: Մահը. իսկ զձեռք թշուառական, նոյն կը նայէր երբեմն, անսնկու համար թէ. անոր քայլափոխին իր ըստուհերին վրայ տեղաւորուած էր արդէն, երկար օրերէ ի վեր: Ինչ որ ալ ըլլայ, Թշուառական ապահովաբար զայն չէր կարծեր այդ զարհուրելի մօտաւորութեան մէջ: Այլապէս, իր մօտ սիբա կը մնար խորհելու գիւրի ու գրականութեան վրայ: Տակաւին իր վերջին նամակին մէջ, ուր ծանօթարեւել յօդուութեան մը նշաններն տկարեւ էին, կ'ըսէր ինձի իր չքնաղ ու անսթիւք սովորական անկեղծութեամբ, «Դար մը եղաւ, որ չենք գրեր, հա՛. — ես զիս բանով մ'ալ չեմ կրնար արգարայնել, եթէ սա դպրոցի զբաղումս ալ կ'ուզես բանի տեղ դնել. Բայց իրաւ շատ թնձկոտ գործ, իրաւ տուայտանք: Ու երբ գիտնաս որ սա հրապարակի գլուքնուքներէն ալ չեմ շահագրգռուիր: Եթէ տոնն տոնն կ'ընեմ բան մըն ալ Մամուլի մէջ, այդքանն ալ շատ ստիպողութեան հետեանք: Եթէ ժմէր» այս անգամ ալ անոր բացառիկին ուրիշ կտոր մը եղաւ խրկածս: «Ասէթ պաթիլ օրմասուն:» Ա. . . ին կարգ մը յանդիմանութիւններ գրեցի քեզի հանդէպ ցոյց տուած անշահութիւններուն համար. չեմ գիտեր թէ այդ կերպով տուն տարած յաղթանակը ի՞նչ կրնար ըլլալ: Ի՞նչ մարդիկ, ի՞նչ բարքեր:»

«Հոս մենք լման առանձնակից կը մնանք, մարդ չունինք, յարսերութիւն չիկայ, կեանք բնաւ: Ան թերթերն ալ եթէ չունենանք, շատ արգահատելի կ'ըլլայ վիճակնիս:»

Հիմա ինքը չկայ այլեւ: Մինչդեռ մենք կ'շարունակենք մեր անմիտ արշաւը, կեանքի տարարէզին մէջ, և կը կարծենք թէ յախտնաւորութեան համար ճամբայ ելանք օր մը, այս աւաղի հատիկին վրայ:

Թշուառական հետ կ'անհետանայ խիստ ուշագրաւ դիմագծութիւն մը: Իբր մարդ, իբր ուսուցիչ և իբր գրողէս, եռակի տեսակէտներէ ուսումնասիրելու ինք: Իր կենսագրութեան, իր նկարագրին, իր սովորութիւններուն, իր արտաքին կենցաղավարութեան ու ներքին մտերմութեան վերաբերող նիշեր ու ծանօթութիւններ՝ հոծոյքով պիտի կարդացուէին: Մանաւանդ թէ այդ բոլորը մեծ կարեւորութիւն պիտի ունենային Թշուառական վրայ պատրաստուելիք որեւէ ամբողջական ուսումնասիրութեան համար:

Յետոյ բնական եզանակով մը, կը տարուինք խորհելու. ի՞նչ պիտի ըլլայ իր վարժարանը, մտաւորական կեանքի այդ լայնը: Պիտի քայքայուի: Ի՞նչ պիտի ըլլան իր անտիպները. պիտի փճանան իր

մաքին այդ գտակաները: Յետոյ, նսեւ ո՞վ պիտի հետաքրքրուի
Թլկատինցիին աշն միւս «ըստ մարմնայ» ձաղ աւանդուն մասին: Խըն-
դիրնե՛ր:

Որքա՛ն սփանազին էր հաճոյք ու քէյֆ զգալ, Թլկատինցիի մը
եղական զրականութենէն: Որքա՛ն ձրի էր հպարտանալ Թլկատին-
ցիով մը: Բայց ո՞վ հետաքրքրուեցաւ երբեք թէ՛ ինչի՞ պիտի կա-
րելի եղած էին Թլկատինցի մը և իր գործը: Եւ հիմա որ այլեւս ինք
չկայ, իր փլած օճախին մոխրներուն ներքեւ պճլտացող աշն արժ-
գոյն կայծերն ալ մոռացութեա՛ն պիտի դատապարտենք: «Բայց ի-
րաւ չատ թնճկոտ գործ, իրաւ տուայտանք»:

ԱՐՏԱՇԷՍ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

Յ. Գ. — Յօդուածս թղթատարին յանձնելու պահուն կը կարգամ
Մանգոռնէի կողմէ Թլկատինցիին մահուան լուրին մասին արւած
հերքումը: Էնդի դեռ վերագա՞րձ մը: Հոս տեղը չէր բացատրելու
թէ այս լուրը ի՞նչ ուրախութիւն տպաւորութիւն կ'ընէ բոլոր տաննոց
վրայ, որք սիրած են Թլկատինցիին ու հասկցած իր գրականութեան
խիստ մասնաւոր կարեւորութիւնը: Այս այսպէսէն յետոյ, յօդուածս
եւս առնելու պէտք չեմ տեսներ: Թլկատինցիին ողջ թէ մեռած, հոն իր
մասին գրուածները փոփոխելի չեն: Թլկատինցիին մեռած թէ ողջ՝
կենսադրելի է, ուսումնասիրելի է: Մեռած թէ ողջ՝ իր տպաւորներն
հաւաքելի և իր անտիպները հրատարակելի են: Ահա՛ տուի՞ մը, և
լաւագոյններէն, ապացուցանելու թէ այլեւս պէտք չունինք մեր
գրագէտներու մահուան սպասելու, ըմբռնելու համար անոնց գործին
ճշգրիտ արժէքը: Թլկատինցիին ողջ՝ չատ աւելի եռանդով պէտք է
մշակել իր գործը գրքի ձեւին ներքեւ յաւերժացնելու զազատիարը:
Չունինք քիչ մը յանդուգն հրատարակիչ մը: Ապահովաբար չպիտի
վնասէ, նկատի առնելով այդ մեծ ժողովրդականութիւնը զոր կը
վայելէ Թլկատինցին. մանաւանդ թէ իր շուրջը կազմակերպուած
այս վերջին այսպանելի խողարարութիւնը՝ իր մասին հանրային հե-
տաքրքրութիւնը արծարծած է, և այլեւս չկայ ընթերցող մը որ
չուզէ գնել Թլկատինցիէն հրատարակուած գիրք մը:

Էնդի-դէմէն ի՞նչ լուր, լուսաղբա՛ր:

ՆՈՅՆ

ՍԵՌԵՐՈՒ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Մ Ա. Ն Զ Թ Է Ա Ղ Զ Ի Կ

Կ'ըսեն թէ Գերմանիոյ արդի կայսրը՝ Վիլհելմ Բ. ինքզինքը հպարտ կ'ըլլայ վեց մանչ զաւակի հայր ըլլալուն համար։ Մինչդեռ ընդհակառակը, կ'թուի թէ Ռուսիոյ կայսրը ինքզինքը շատ դժբաղդ զգայ երբ ետեւէ հտի. չորս աղջիկ ունեցաւ։ Մաքի այս վիճակը սակայն մասնաշատուկ չէ միայն թաղակիր գլուխներու։ Սառսիւ, կեանքի պայքարին դժնդակ պայմաններուն հետեանքով այսօր ընտանիքներու մեծազոյն մասը մանչ ունենալ կ'փախաքի։ Վստահ են թէ մանչերը այս կամ այն կերպով պիտի կրնան իրենց գլխուն հարը նայլլ, մինչդեռ աղջիկներուն համար խնդիրը շատ աւելի երկրայա-կան կ'ընայ։

Ուրեմն շատ երջանիկ պիտի համարէի ինքզինքս եթէ կա-րենայի ցոյց տալ հոս այնպիսի միջոց մը որով իւրաքանչիւր ոք կա-րող ըլլար իր յարմար դատած կամ փախաքած կերպով չէնչնել իր բոյնը։ Աւա՛ղ, ինչպէս ուրիշ շատ մը կէտերու, նոյնպէս այս մասին բնութիւնը ասկիտին իր գաղտնիքը կ'զլանայ։

Սակայն ասիկա չի նշանակիր թէ դիտուածն է միայն պատճառ որ երբեմն աղջիկ կ'ծնի, երբեմն մանչ։ Կարգ մը իրողութիւններ ներքի կ'ընեն մտածելու թէ այս մասին կայ կանոն մը, թերեւ նոյնիսկ օրէնք մը որուն կուրօրէն կ'հնազանդի մարդկութիւնը։ Գիտնական մը, M. van Lint, մինչեւիսկ րամածեալ է այս օրէնքը, ըսելով թէ երկու ծնողներէն տարագոյնն է որ իր սեռը կուտայ մա-նուկին։ Այս կարծիքը ակներեւ հակասութիւն մը կ'կազմէ այն ըն-թացիկ գաղափարին հետ որուն համեմատ մանուկին սեռը կ'կա-զապարտւի երկու ամուսիններէն աւելի զօրաւորին, սակի ուժեղին սեռին վրայ։ Այս երկու կարծիքներէն ո՞րն է ճիշդը։ Ահա այս կէտն է զոր կուզենք քննել։

Ա.

Աշխարհի բոլոր երկիրներուն մէջ, զրեթէ մաթեմատիքական կանոնաւորութեամբ մը, 400 մանչու գէ.մ 105 կամ 106 աղջիկ կ'գանուի։ Այս համեմատութիւնը, որ անոգոք հանգամանք մը ու-նի, մէ'կ պարագայի, այն է պատերազմի հետեանքով միայն փոփո-ւթութիւն կ'կրէ։ Մէն մի պատերազմէ վերջը, — և վիճակադրու-թիւնները բացայայտ են այս մասին — պատերազմիկ ժողովուրդնե-

րուն մէջ շատ աւելի մանչ կ'ծնի քան թէ աղջիկ :

Այսպէս Բրուսիոյ մէջ, 1869ին ինչպէս միշտ, աղջիկներուն թիւը շատ աւելի էր մանչերէն : Բայց պատերազմէն յետոյ, 1871ին, հաւմեմատութիւնը խտտորնակ եղաւ ի նպաստ մանչերուն : Նոյնպէս Նաբոլէոն Ա. ի օրով, կայսրութեան պատերազմներու պահուն, եւ կառ վայրկեան մը ուր Պրանսայի մէջ ա'յն աստիճան նուազեցաւ աղջիկներու թիւը և աւելցաւ մանչերունը որ սկսան մտահոգ ըլլալ երկրին ապագայի մասին : Բոլոր ճամբարդները, բոլոր խուզարկուները հաստատած են սա իրողութիւն թէ շարունակ իրարու հետ պատերազմող յեղերուն մէջ շատ աւելի մեծ թիւով մանչ կ'գանուի քան թէ աղջիկ : Նոր-Ջէլանտայի Մաթիներուն մէջ, օրինակի համար, մանուկներու մեծագոյն մասը մանչ են : Սակայն և այնպէս յայտնի է թէ յեղերու միջև մղուած պատերազմներուն գլխաւոր պատճառներէն մէկը կ'իններուն նուազութիւնն է :

Արգ, պատերազմներէն ետքը կամ սպառնալի ժողովուրդներու մէջ արական ծնունդներու աստատութիւնը շատ լաւ կ'ըստարորուի van Lintի օրէնքով :

Արգարեւ, երբ պատերազմի պարագային բոլոր քաջակամ մարդերը թնամիին զէմ կռուելու կ'երթան, ի՞նչ տեսակ քաղաքայինութեւ է որ կ'իյնայ տեսակը մշտնջենաւորելու իրաւութեւ : Այնպիսի մարդերու որոնք՝ մեծ մասով՝ ծաղիկ հասակի մէջ չեն գտնուիր այլ ևս, որոնք աւելի կամ նուազ ծանրաբեռնուած են տեսակ տեսակ տկարութիւններով, և որոնք չեն փաշլիր ո'չ իրենց առողջութեամբ, ո'չ իրենց կորովով և ոչ ալ իրենց հրայրքով : Ուստի, տկարագոյնի օրէնքին համաձայն, այս միջակ ամուսիններէն ծնած զաւակները մեծ մասով մանչ կ'ըլլան :

Կարելի է ա'լ աւելի հեռու մղել հետաքրքրութիւնը ու հարցնել ինչո՞ւ համար տկարացած և նուազ կորովի ծնողին պատկերովը կ'ծնի զաւակը : Դժուար չէ այս հարցումին պատասխանել : Ինչպէս յայտնի է, բնութիւնը շատ կարեւորութիւն չի տար անհատին, և միայն տեսակի պահպանութեան հոգը ունի : Ի՞նչպէս կ'շարժի ուրիմն բնութիւնը ընտանիքի մը մէջ որու ամուսիններէն մէկը առողջութեան ու կորովի նուազ երաշխաւորութիւն կ'ընծայէ : Ո'ր և է կերպով տեսակը պահպանելու իր նախատեսութեան, իր բաղձանքին մէջ բնութիւնը յաջորդ մը կուտայ տկարագոյն ամուսնին, և ասիկա նոյնիսկ անոր անհետանալէն առաջ : Այս կերպով բնութիւնը կապահովցնէ մարդկային տեսակին մշտնջենաւորման համար կարեւոր հաւաստարաւ կշռութիւնը :

Ուղեցի ծանրանալ van Lintի օրէնքին ընդհանուր հանդամանքին վրայ՝ մէջ բերելէ առաջ ուրիշ իրողութիւններ որոնք՝ նախորդներուն նման՝ կ'հաստատեն թէ երկու անուսիններէն նուազ զօրաւորն է որ իր սեռը կուտայ զաւակին :

Երկուր ասանէ ի վեր դիտուած է որ երբ տարիքոտ կենցաղասէր մը երիտասարդ կնոջ մը հետ ամուսնանայ, այս միութենէն միայն մանչեր կը ծնին կամ անվրէպ կերպով՝ աւելի մանչ կ'ծնին քան թէ աղջիկ։ Ասոր հակառակը կ'պատահի երբ կինը աւելի տարիքոտ ըլլայ քան այրը։ Այս իրողութիւնը խիստ որոշակի կ'տեսնուի բոլոր վիճակագրութիւններուն մէջ, ի մէջ այլոց Ստաւէրի պատրաստած վիճակագրութեան մէջ զոր իւր օրինակ առաջ կ'բերեմ հոս և որով հեղիւ նստը գլխաւորաբար կ'շանայ հաստատել թէ 1000 աղջիկի դէմ կ'ծնին

865 մանչ երբ հայրը մօրմէն աւելի երիտասարդ է

948 » » » մօրը հետ նոյն տարիքը ունի

1038 » » » 1էն մինչև 6 տարեկան աւելի մեծ է

1267 » » » 6 էն » 14 » » » »

1474 » » » 14էն » 46 » » » »

1632 » » » 46 տարեկանէ մեծ է

Պէտք է աւելցնել թէ, ըստ Հօֆաքէրի, 100 աղջիկի դէմ 200 մանչ պիտի ըլլային այն միւ թիւներու մէջ ուր հայրը 18 տարեկան աւելի մեծ է քան մայրը։

Ինչպէս այս՝ նոյնպէս աւելի շատ վիճակագրութիւններ հաստատած են բազմաթիւ իրողութիւններով, մասնաւոր անհնգամ որոնք յիշատակուած են շատ շին վաւերագրի մը՝ Աստուածաշունչին մէջ։ Ծանօթ է Ղովան և իր երկու աղջիկներուն պատմութիւնը։ «Ղովան երկու աղջիկները յոյ մնացին իրենց հօրմէն։ Եւ անորոնք իր մանչ գաւալ մը ծնաւ և անոր անունը դրաւ Մոսա։ Եւ կրտսերն ալ նոյնպէս մանչ մը ծնաւ և անունը դրաւ Բէնամին։» (Ծննդոց, Գլ. ԺԹ. 31)։ Երբոր Աղար որդի մը տուաւ Աբրահամին, այս վերջինը 86 տարեկան էր։ Նոյ Նինգ հօրիւր տարեկանին՝ երեք մանչ ունեցաւ, Սէմ, Քամ և Յաքէթ։

Բոլոր այս պարագաներուն մէջ միշտ ծիրութիւնն է որ ծնողներէն մէկը ֆիզիքական ստորագոտ վիճակի մէջ կ'ընէ։ Եւ բնութիւնը van Linné օրէնքին համաձայն, յաջորդ մը կուտայ աւելի ակադ ծնողին որ՝ հաւանօքէն՝ սահմանուած է միւս ծնողէն առաջ անհետանալու։

Անշուտ — այս կամ կին — ակարացնող միւս պատճառները միեւնոյն եղանակով կ'ներդրործեն։ Տալալին իր գաւալին կաթ տաւով մօր մը վրայ երեւան եկած նոր յոգութիւն մը ստէպ կ'վերջնաց աղջկան մը քան թէ մանչի մը ծնունդով։ Նոյնպէս այն կիները որոնք շատ կարճ ժամանակամիջոցներով յոյ կ'մնան, ընդհանրապէս աղջիկ կ'բերեն։ Ասոր պատճառը սա է որ դիւրեւեմ և իրերայաջորդ յոգութիւնները շատ վատոյժ կ'ծղեն կինը։ Երբ այս պայմաններուն մէջ կրկին մայր կ'ըլլայ, բազմապէս իր ամուսնոյն ֆիզիքապէս ստորագոտ վի-

ճակ մը կ'ունենայ . ուստի զաւակը աշխարհ կուգայ տկար մնացած մօրը սեռով և կ'ծնի աղջիկ մը :

Դիտուած է որ երբ կինը իր ամուսնի տաղնապաններուն միջոցին կամ անոնցմէ քիչ ատեն հազը մայր դառնայ , ընդհանրապէս աղջիկ զաւակի մը ծնունդ կուտայ : Այս իրողութիւնը գիւրաւ կ'ըստցարուի երբ մատմենք թէ այդ ամուսնի արիւնահոտութիւնները բոլորովին բնախօսական ըլլալով հանդերձ՝ նուազ տկար չեն թողուր կինը : Այս տկարացումը , թէև վաղանցուկ , պատճառ կ'ըլլայ որ ուժասպառ և յոգնած մայրը , ամէն պարագայի մէջ իր ամուսինէն նուազ քաջողջ , ծնունդ տայ աղջիկ զաւակի մը : Անտանաբոյժերու մեծ մասին ծանօթ գործնական եղանակ մը ուժ կուտայ այս բացատրութեան : Այդ եղանակն է , յարմար ժամանակին արիւն տունել կոլէն՝ եթէ կ'ուզուի երինջ մը ունենալ , եղէն՝ եթէ կ'ուզուի հորթ մը ունենալ : Երկու պարագաներու մէջ ալ արիւնառութիւնը ժամանակաւոր կերպով տկար կ'ձգէ «ծնող»ներէն մէկը , և տկար մնացած ծնողին է որ բնութիւնը յաջորդ մը կուտայ :

Դատա նշանակած էր սա մասնաւոր պարագան թէ ապօրէն միութիւններուն տաջին պտուղը յաճախ աղջիկ մըն է քան թէ մանչ մը : Եւ այս իրողութիւնը կ'ըստցարէր այն ժամանակուր պաշտմաններով ուր՝ այսօրինակ պարագայի մէջ՝ կ'գտնուի կինը , ստէպ շատ գեւատի , երբեմն չարաչար յոգնած և կամ տկար մնացած՝ իր հրապուրիչին հանգէպ ցոյց տուած ընդգիմութեան հետեւանքով : Այս տեսակէտով շատ թելադրիչ է Տօքթ . Պիլօնի կողմէ յիշատակուած իրողութիւն մը : Եգիպտոսի մէջ ցեղ մը քանի մը հարիւր կիներ գերի բռնեց : Ճամբան այս կիներէն 482ը յիշ մնացին և աւելի ետքը 403 աղջիկ ծնան և միայն 79 մանչ : Վերել մէջ բերուած իրողութիւններու նման , արական ծնունդներու այս նուազութիւնը և աղջիկներու այս տարապայման տաւելութիւնը կ'ըստցարուին այն յոգնաբեկ և ուժաթափ վիճակով որուն մէջ կ'գտնուին այդ կիներէն շատերը՝ իրենց մայր դարձած պահուն :

Այսպէս ուրիշն , կարծուածին հակառակ , տկար կամ ուժաբեկ ամուսինն է որ իր սեւը կուտայ նորածինին : Երկուստարդ կիներու հետ ամուսնացող տարիքոտ հաճոյամպները , ինչպէս նաեւ այն միջակ ամուսինները որոնք պատերազմի ժամանակ իրենց երկիրը կ'մնան , մանչ զաւակներու ծնունդ կուտան . զարձեւ իրենց տկարութեան կամ ուժաթափ վիճակին պատճառաւ՝ զիւնցումէ , յաճախակի որդեծնութենէ յոգնաբեկ եղած կիները ստէպ ծնունդ կուտան աղջիկ զաւակներու :

Բայց , առարկուի թերեւս , ահաւասիկ բնասնիք մը ուր ամուսինը և կինը միեւնոյն տարիքը ունին և երկուքն ալ հաւասարապէս ու-

ժեղ են, և ստիպյալ հաւատարմութիւնով աղջիկ և մանչ զաւակներ ունին: Այս իրողութիւնը բացարձակ հերքում մը չէ՝ արգեօք van Lintի օրէնքին, տկարագոյն ծնողի օրէնքին: Բնա՛ւ երբեք: Որովհետեւ գիւրին է հասկնալ թէ ժամանակաւոր հիւանդութիւն մը, գիւրտածական թուաւորում մը, մտահոգութիւններ, վիշտեր, և ուրիշ խել մը պատճառներ կրնան շատ լաւ խանգարել ամուսիններէն մի՛այն մէկուն առողջութիւնը, և այդ վայրկեանէն վատաւորջ և տկար ամուսինն սեւեռվն է որ պիտի ծնի այս պրոյմաններուն մէջ սաղմնաւորուած մանուկը:

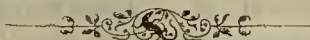
Եթէ ունենայինք այնպիսի կշիռ մը որով կարելի ըլլար ճշգրտէն կշռել երկու ամուսիններէն իւրաքանչիւրին առողջական վիճակը և կորովը կազմող տարրերը, շատ գիւրտ պիտի կրնայինք կանխաւ և վստահօրէն գուշակել թէ ծնելիք զաւակը մանչ թէ աղջիկ պիտի ըլլայ: Բայց կորով, առողջութիւն, աոխուութիւն, սիրային հըրապը՝ այնպիսի բաներ են որ ո՛չ կ'կշռուին և ոչ կ'չափուին: Ասկից զատ, դանտը կազմող տարրերը այնպիսի բարդ եղանակով մը իրարու խառնուած և իրարու մէջ անցած են որ ամուսիններու առողջութեան, տարիքին, իրենց կեանքի տեսակին և ժառանգականութեան վրայ կատարուած ամենէն մանրախոյզ հետազօտութիւնները հաշիւ կրնան հաւանականութիւններ ընծայել և ոչ ստուգուած թիւներ:

Եւ յետոյ, այս պարագային մէջ, խկապէս վտիաքելի՞ է ունենալ անյլբեպ միջոցներ քան կեղակարծ և տարտամ նշաններ, ինչպէս կ'իթուին ըլլալ van Lintի օրէնքին մէջ: Եթէ իրապէս ունենայինք ըստ կամս աղջիկ կամ մանչ զաւակի ծնունդ տալու ապահով միջոցը, արգեօք ասիկա տեղի չի պիտի տար վտիմտլու որ՝ մեր արգի ձըգատումներով՝ կինը վերջ ի վերջոյ հաղաւադիւտ էակ մը կ'գտանայ: Ես կը կարծեմ թէ այս վտիւր չափազանց է և բոլորովին երեւակայական: Որովհետեւ այն օրը ուր աղջիկներուն գինը վրայ զնէ ամուսնական սակարկութեան մէջ, ծնողները շահ մը չպիտի ունենան մանչ զաւակներու ծնունդէն:

Դարձեալ կ'կարծեմ թէ այս վտիւրը յայտնելով բաւական վստահութիւն չընծայուիր ընտիւթեան ամենախորոզութեան՝ երբ տեսիլը պահպանելու իր վտիւրը վտանգի մէջ է: Մինչև և իսկ կ'մտածեմ թէ ընտիւթներ զխմամբ էրիկ մարդը ըրած է այնպիսի էակ մը որ որդեծնութեան գործին մէջ տարաժամ և բռն կը դառնայ, և որ ստիպյալ անկարող է հոգեբանական վայրկեանին՝ իր բաղձանքներու օրէնքէն դուրս ուրիշ որ և է օրէնքի հղատակիլ: Եւ թերեւս տեղն է հոս յիշել Քարմենի երգը: Սէրը enfant de bohèmeն է որ օրէնք ինչ է չգիտեր:

Կ. ՆԱԽԱՍԽԲԳ

Dr. R. ROMME

ՀԱԼԵՊԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՁԵՌԱԳԻՐ ՀՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Եկեղեցիին յատուկ ցուցակագրութեան կարգովը կանոննր և կսկսինք 1. թիւ մագաղաթեայ Աւետարանէն. թիւ մէկ Աւետարան Կազմ.— Հին արեւելեան շաղանակագոյն կաշիով ու տախտակով, պահպանակ իւր նիւթէն, առջեւէն ետեւէն 4 ական թուղթ պարտալ.

Նիւթ.— Մագաղաթ, ընտիր և սպիտակ տեսակէն.

Թուղթք.— 276 կամ 552 էջ.

Մեծութ.— 20×15 հարիւրորդամէթր

Գիր.— Բոլորագիր, ընտիր գրուած սև թանաք,

Գրութ.— Երկսիւնակ, սիւնակներու միջեւ դատարկ միջոցն է 2 սանդիմէթր:

Տող — 21.

Հանգարանք.— Մաքուր պահուած.

Դասարկ.— Մատթէոսի պատկերին ետեւի կողմը, իսկ Յովհաննու պատկերին ետեւի կէսը և համաձայնական 8 տախտակներու մէջմէկ կողմերը:

Խորանք.— Թուով 14 են. Աւետարաններու սկիզբը, սրանց 10ը նախադրութեան և համաձայնութեան տախտակներուն իսկ 4ը Աւետարանչաց սկիզբները:

Պատկերներ.— Թուով 14 հոտ են. 1 Մատթ. 2 Մարկ. 3 Դուկաս 4 Յովհաննէս, 5 Մուշեղ, 6 Բիթլէհէմի մանկանց կոտորածը, 7 Յիսուսի մուտքն յերուսաղէմ, 8 Դաւարու Յարութիւնը, 9 Մատնութիւն 10 Խաչելութիւն 11 Խաչէն վար սանկը:

Լուսանցազարդք.— Երբեմն հրաշագործութիւններու փոքրիկ պատկերներ, թռչնանկար, քաղքենկար, կենդանիներու պատկերներ և այլ նկարներ:

Զարդագրեր ու գլխագրեր.— Ամէն գլուխներու սկզբնատառերը ոսկիով գրուած, երբեմն ալ կապոյտ մեղանով տուն ընդ մէջ:

Ժամանակ գրչութեան.— 1820. 1881

Տեղ եւ գրիչ.— Անձանօթ: 551

Գրիչի տեղ.— ... Պետրոս Մաքսապետ: 1632

Տեղեկութիւններ.— Պատկերներ, խորաններ, թռչնագրեր, լուսանցազարդեր, ճառար վրձինի և գրողի արդիւնք է, այնչափ նուրբ ու հիմնալի են որ ժամերով կը հիացնեն տեսողին, ինչ երկարագի համբերութեան և աշխատանքի կը կարօտին և կարծեն աշխատութիւններով ձեռք բերուած թանկարժէք հնութիւնները. պատկերներու, անձերու դէմքերը յունական են, նաեւ տարազներ:

Բովանդակութիւն.— Ա. էջ. — Էջերը նոր գրուած ու թուագրււած — ցանկ և նախակարգութիւն Մատթէի, Բ. էջ. Մատթէի Ա.

Լեւոնարան Գիրք ԺԱ. առաջին և երկրորդ տողերը թռչնագիր, երրորդը ամբողջ ոսկեգոծ: Գ. էջ նախակարգութիւն Մարկոսի և Դ. էջ Մարկոսի Աւետարանին սկզբնաւորութիւնը, Ս. առաւ վիշապանդիար ոսկեգոծ. առաջին տող թռչնագիր նկարուն, երկրորդը կապտագոյն երկաթադիր, երրորդը կարմիր ու սև: Ե.-Զ. էջ Ղուկաս. Բ. առաւ ալլանդակ ու ածեւ կենդանի մը, առաջին տող թռչնագիր, ոսկեգոծ, նկարուն, երկրորդ տող կապտա գիր, երրորդ կարմիր: Է. էջ... Նախակարգութիւն Յովհաննու. Ի. առաւ թռչնագիր. առաջին տող թռչնագիր նկարուն, երկրորդը կապտագոյն երկաթադիր, երրորդը կարմիր բոլորագիր. Թ. էջ... Կ'սկսի իսկ կնոջն շնացելոյ: Շատ ձեռագիրներու մէջ չկայ:

Յիշատակագրութիւն.— Իսկական յիշատակագրութիւն չունի, վերջը աւելցուած է և տարբեր գրչով գրուած 551 էջէն 552 էջ:

«Փառք Ամենասուրբ Երրորդութեան այժմ և միշտ և յաւիտեանս «յաւիտենից ամէն»:

«Ով ընթերցող այժմ մատենի, Աստուածաբուխ սուրբ կտակի, «Շնորհաւք ի սքանչելի, Ոսկիատուփի զարմանալի, անուրինական «ու մագաղաթի, Շեշտիւ կէտիւն փոմիւրենի, լիակատար է բանքս ի «ամին, գծագրեալ ի ստոյգ աւրինակի, ըստ Յարեթեան Ռի, յարա- «բարգեալ Զ. մի ի: Աւետարան Սրբազանի, ստացաւ տառս քառան- «կիւնի... Պետրոս ինք յորջորջի, և մագստակտ վերածայնի, Եւ «յիշատակ անջնջելի, ի բերեալ քաղաքն Հալէպի, ընդ հովանեաւ «Ս. Քառանի, և բարձրէն աստիճանի, զարդ սեղանոյն Աստուա- «ծայնի, դի պրոսթումէ սովաւ կատարի: Սրդ հայցեմ աղերսալի, «թողէք զպարտոսն ստացոյի, և ծնողացն հանդելի, մահուաի Ղարա- «կիչ որ և տաի, ալլեւս մայրն է մահատաի, որ վարդ խաթուն վերա- «ծայնի, զկենակիցն ի մի վայրի. և տմենայն արու զարմի, պարգե- «ւառաստ աէրն ամենի, ձեզ յիշողացդ ողորմացի և մեզ յիշելոցս «ողորմացի, և միահամուռ գթացեալ լիցի: Ամէն, և է, և եղիցի «ամէն»:

«Այլ ևս երես անկեալ աղաչեմ, զհանդիպող Սուրբ մատենիս յի- «շենջիք ի մաքրափայլ աղաւթս Զեր զվերողբեալ ստացող... զխո- «ծայ Պետրոսն և զկենակիցն և զծնողսն և զամենայն արու զարման «յիշել ի Բրիստոս, որ եւս Աստուածազարդ մատենան յիշատակ ի «մայրաքաղաքն Հալէպ, ի դուռն Ս. Քառասունք եկեղեցոյ: Եւ «չունի ոք իշխանութիւն հանել շատ դրանէ Սուրբ Քառասունք եկե- «ղեցոյս գողանալով և կամ պատկերի ունէալ: զարդ թղթիս և թը- «փիս կտրեն աղայաբարոյ դիմաւք յանդգնելով և ոչ գիտեն թէ Աստ- «ուած զայնպիսիսն ընդմէջ կտրիցէ և զմասն նոցա ընդ անհաւատան «գիցէ, և լաւ պահողաց և խնամտարողաց ողորմացի խոր միւսան- «գամ դալստեանն ամէն»»:

ՀԱՄԱՐ ԱԼՏ (*)

ԼԵ

Վերադառնանք Վիրգինի և իր մօրը զոր թողած էինք ծառերուն տակ :

Վիրգին սկսեալ խօսակցութիւն մը շարունակելով յարեց :

— Խեղճ աղջիկ, եթէ հոս ըլլար որքան եւանդով պիտի ընկերանար մեզի... Ինք, թեւեւ թիկն կոկոն մը արգէն՝ տաւնց վշտայնեւ լու պիտի քաղէր այս թարմագոյն ծաղիկները... արդեօք երջանիկ է, դժբաղդ է...

— Կամ մին կամ միւսը, պատասխանեց մայրը, մեր պարտականութիւնն է մաղթել որ երջանիկ ըլլայ, բայց հակառակ պարագային՝ ոչինչ կայ զարմանալի, առաքինիին համար երկու վիճակն ալ գրեթէ հաւատար է, վասն զի երջանկութիւնը խափուակ է, ինչպէս այս ծաղիկները, որ հակառակ իրենց անմեղութեան և այնքան հըրապոյրին՝ ահա մեր մահատու ձեռքերով կը կորզուին իրենց մայր տունկերէն և յետոյ կը թափուին կաթսային մէջ... :

— Օ՛հ, մայրիկ տխուր է կեանքի վերաբերումով այդ եղբակաշու թիւնը :

— Եւ ո՞ւր տեսար որ ճշմարտութիւնը ժպտի, իսկ եթէ անոր արտաքին երեւոյթը լուսափայլէ և հրապուրէ՝ ինչպէս թունախառն նեկտարին բիւրեղեայ ոսկեղօծ բաժակը՝ իր մէջ ունի դաւնը : Երջանկութիւնը պէտք չէ վնասուի հաճոյքի և վայելումի մէջ ուր ընդհանրապէս յոռին ու ագեղը կ'անուին, այլ վնասուի հոն, այն տեսարատ հոգիներու մօտ որ գիտեն տառապիլ ու սիրել... :

— Ու Որբեւա այն հոգիներէն մին է... :

— Ինչպէս դու, ընդմիջեց մայրն աշխոյժիւ, որ աղէտին ամենէ զօրաւոր փորձերուն մէջ կը մնայ աննկուն և անոխակալ :

— Բայց ինչո՞ւ, մայրիկ, հարցուց Վիրգին որ այն միջոցին վարդի փուշ մը կը ջանար հասնել իր ցուցամասին ծայրէն ու տեսնելով մօր երեսին վրայ սքողուած յուզման գիծեր, ինչո՞ւ դժբաղդ հնութադրել խեղճ որբուհին, որ գեռ հագիւ տաւն վեց տարեկան՝ չէր ճանչցած աշխարհն ու մարդիկ, որու կուսութիւնը ամբողջութիւնն էր անարատութեան զոր մինչեւ իսկ տարփախան ակնարկ մը չէր ստուերած... :

— Այո՛, բայց ամուսնացաւ վերջապէս... և ամուսնութիւնը ընդհանրապէս ժպտով կ'սկսի և արցունքով կը շարունակուի... :

— Իսկ եթէ ասիկա օրէնք մ'է ընտելեան կամ սիրտին ինչո՞ւ ուրեմն ամուսնանալ :

— Եւ ո՞վ ըստւ թէ ամուրիութեան մէջ է երջանկութիւնը :

Վիրգիլին, որ նոյն վայրկեանին փուշը քաշած էր ցուցամատին ծայրէն՝ գոչեց :

— Հաննցի վերջապէս . երեւակայել վարդ առանց փուշի՝ յիմարութիւն է . . . : Բայց, մայրիկ, ինչո՞ւ Որբէլա մեզ չգրեր երբեմն, մանաւանդ տէր հօր, որ իբրեւ ճշմարիտ հայր մը կը գուրգուրար իր վրայ :

— Ո՞վ գիտէ, նա եւս իր հոգերն ունենալ պէտք է, հեռաւորութիւն, զբաղում, արկածներ . . . :

— Ո՛չ, չեմ ուզեր հուսառալ թէ Որբէլայի նման անճումէր ու երախտապարտ աղջիկ մը մինչեւ իսկ անհնարին վիշտերու մէջ կտրենար մոռնալ իր բարեբարը, որ իր օրորոցէն սկսելով խնամած և հասուցած էր զինքը այն կատարելութեան ուր տեսներ. կը տեսնե՞ս տէր հօր դէմքը, որ երբ որբունիին խօսքը կամ անոր մասին փոքր ակնարկութիւն մը կ'ըլլայ ուր ուրեք՝ իսկոյն կը տխրի և ի զուր կը ջանայ իր հոգեկան յոյզն սքօղել վշտալիր ժպիտով մը, մանաւանդ այդ վայրկեաններուն մէջ տիկին երկցունին չկրնար իր թափանցող նայուածքին չափ գնել սրով կարծես կը շանթէ իր աւմուսինը :

— Ո՛չ, Վիրգիլին, չեմ տեսած այդ համր ներկայացումները՝ որ աւելի քու հետաքրքրութեան անընային արդիւնքն են :

— Դու կը հաւատաս որ յարատեւ թղթակցութիւն մը չունենանք հանձնաւ ու որբունին :

— Ուրեմն գաղտնիք մը կ'երեւակայես :

— Ես ալ չգիտեմ, քայց լռութիւնը շատ բան կը պահէ իր մէջ . միթէ լռութիւնը ինքնին գաղանիք չէ՞ :

— Ի՞նչ կուզէ թող ըլլայ, բան մը որ մեզի չվերաբերիր՝ անով հետաքրքրուելու իրաւունքէն հեռի կը մնանք :

— Այդ պարագային լռութիւնը նշանակութեան կը զրկուէր, և ինչ որ նշանակութիւն չունի՝ գոյութեան իրաւունքէն ալ կը զրկուի. այս բոլորէն գիւրին է հետեւցնել թէ քահանան ու երկցունին իրենց լռութեան մէջ անդադար կ'զբաղին Որբէլայով, և այդ զբաղումը որոշ գիծերով կը նկարէ իրենց գէմքերուն վրայ, ոչեբուն մէջ տառապանքը որով կը մոշուին յամրաբար. ինչո՞ւ չբանային իրենց սիրտերը մեզի որ այնքան անկեղծ վերաբերումով կը խորհինք իրենց հանգիստը ապահովելու միջոցներուն վրայ. կը տեսնե՞ս ուրեմն որ լռութեան գաղանիքը ուղղակի մեր վրայ կը ծանրաւնայ . . . :

Արեւն արդէն հրդեհած էր երկիրը հորիզոնին բարձունքէն երբ մայր ու աղջիկ բակը կը մտնէին :

Առջեւէն կուգար Վիրգիլին, սպիտակ գլխարկ մը իր լուսափայլ

երեսը չըջանակող սեւ մազերուն վերեւ, որոնցմէ երկու փառաւոր հիւսքեր կ'իյնային մինչեւ զիստերէն վար, ձիւնափայլ գոգնոցը որ իր Ափրդիտեան պարանոցէն կ'իջնէր մինչեւ քղանցքը և որ այս միջոցին լեցուն էր վարդերով ու թռւրինձի ծաղիկներով, իր թաւհայ կըր թեւերը որ բայ էին մնացեր մինչեւ զատասկները ու զանոնք վերջացնող երկու փոքրիկ և դրեթէ անասկոր ձեռքերը, որ բռնած էին գոգնոցին երկու ծալերէն, այս բոլորին մէջ Վիրգին կը ներկայացնէր գործան ծաղիկներու ճշմարիտ թագուհին. ինք աւրախ էր այն անբացարկելի խնդով որ խորտակուլ վիշտէն յետոյ երկտասարդ ալրիին յուսաբեկ սիրաին մէջ յանկարծ կը ծնի չգիտեմ ի՞նչ ազդեցութեան տակ, կամ բնական հոտանքի մը անզգալարար գործած տըշուէն:

Հաղիւ մարմարեայ բակը մտած էր և ահա փողոցը կառք մը կը կենար ու դրան հարուած մը կը տրուէր:

Վիրգին իր մէկ ձեռքին մէջ միացուց գոգնոցին երկու ծայրերը և փութաց զուար բանալու:

Եթէ հանգուցեալ Համբար եղած ըլլար այցելուն՝ Վիրգին չափի շուարէր ցնորական տեսիլին ու մեռելի մը վերակենդանութեան հանդէպ այնքան որքան զողաց նորեկին ներկայութեան. բայց անմիջապէս զգալով իր յուզման թերեւ վստանգութեան հետեանքը՝ քաղցր ժպիտ մը չընցուց իր շառագնած երեսին վրայ ու վայելչապէս փոխանալէ յետոյ այցելուին Հորհայի բարեւ սգոսեց որ կառքէն իջնէ:

Այցելուն Պարմանեանն էր, որ ցատկելով կառքէն դարձաւ իր ընկերն իջեցնելու: Այդ ընկերն էր Լեոն:

Այս տեսարանը գրելու չափ ժամանակ չանցաւ երբ Պարմանեան գրկելով փոքրիկը դրան սեմին վրայ դրաւ, և ահա սխալ քայլ մը՝ սրով Լի երեսն ի վար պիտի իյնար:

— Աստուած իմ, գոչեց Վիրգին ու երախտն գրկեց և անոր երկու քնքուլ թշերն համբուրեց:

Այս շարժումով գոգնոցն արձակուեցաւ ու ծաղիկները սեմէն մինչեւ փողոց թափեցան:

— Ա՛հ, Տիկին, ի՞նչ ըրի ես... գոչեց Պարմանեան շուարուն:

— Հոգ չէ, Պարոն, անցիք խնդրեմ, պատասխանեց Վիրգին առանկալ արկածէն ոյժ գտած:

— Բայց պիտի կոխտուին...:

— Աւելի աղէկ... պարտէզը դեռ չտա կոյ:

Ու երբ Պարմանեան կը ծռուէր ծաղիկները ժողուելու՝ Լեոն իր կարգին գոչեց:

— Մի՛, մի՛, հայրիկ իմս են... տե՛ս, տե՛ս, այս որքան ծաղիկ...: Ու փոքրիկը կ'ուղէր Վիրգինի գրկէն իջնել և յարեց:

— Թո՛ղ, թո՛ղ, զիս, մայրիկ...:

Այն ժամանակ Վիրգին այլևս ոյժ չունեցաւ փոքրիկն իր կուրծ-

քին վրայ կրելու :

«Մայրիկ» բառն արտասանած էր Պարմանեանի զուակը ու կըրկին երիտասարդ այրիներու նայուածքը ելեքարական վաղանցունկ ոյժով մը ընդհարեցան , առկոյն ժպիտը՝ ըլլար բռնաղղթօսիկ՝ չկրցաւ անմիջապէս վտարուիլ անոնց շուրթերէն :

«Մայրիկ» արտասանած էր Լի Վիրգինի հասցէին , և այս մանկական կոչը աւելի անդին իր ախուր արձագանքն ունեցաւ հնօրեայ սիրտի մը խաւարին լարիւրինթոսին մէջ . . . :

Աւագերէցը իր սովորութեան համեմատ կանուխ էր արթնցեր կամ բնաւ չէր քնած այն գիշեր :

Երբ մայր ու աղջիկ ծաղիկներ կը քաղէին պարտէզը՝ քահանան վերէն , իր ննջատենեակի պատահանին փեղկերուն առանցքէն կը լրտեսէր զանոնք . Վիրգինի թարմութիւնը , հասակը , շարժումները , դէպի ծառերուն ոստերը բարձրացող իր լուսափայլ , կլոր ու լեցուն թեւերը նոր աւերումներ կը գործէին աւագերէցի փլատակ սիրտին մէջ , և այդ աւերին վրայ կուտակուող ծծումբը անմեղութեան արտասանած «մայրիկ» բառէն սկսաւ վառիլ ու ծխալ քահանան մոխրելու աստիճան :

Նա կը լրտեսէր իր գիշերուան պարեգօտին մէջ պատանքուած , բոպիկ ոտքերով վերը , սանդուղին առաջին աստիճանին վրայ կծկած և անարկու աչերը վանդակին առանցքէն փողոցի դրան յարած կը լրտեսէր ու կը լսէր փոխանակուած բառերը , ինչպէս լսած էր քիչ առաջ մայր ու աղջկան միջև կատարուած տրամախօսութիւնը :

«Մայրիկ» արտասանած էր Լի , և անմեղութեան այս կոչը անցնելով Տէր Մնակ հօր ծխող սիրաէն գնաց աւելի անդին ուրիշ վըշտալիր կուրծք մը իբր կենսատու միւռնոյով օծելու , վասնզի քահանային ետև , երկու քայլ հեռուն նոյնպէս երիցունին կը լրտեսէր իր չորհունակ ամուսինը :

Երիտասարդ այրիները թողուցին փոքրիկը լիաբուն ծաղիկներ ժողուելու . Տիկին Ընծայեան հրաւիրեց այցելուն ընդունելութեան սենեակը :

Մօրը հրահանգին վրայ Վիրգին սանդուղն ուղղուեցաւ ձայն տալու համար Տէր հօր ու երիցունին :

Քահանան շտապեց ննջատենակը դառնալու ու երէցկիներ տեսաւ :

Այս վերջինին անտարբեր կացքը և թունալիր ժպիտը կայծակեց քահանան , այնպէս որ իբրև համրութեան արձանը իր բոպիկ ոտքերուն վրայ գտնուած մնաց :

— Ո՛րք էիր , հարցուց կինը հեգնական նուրբ շեշտով :

— Աստուած օրհնէ , պատասխանեց ամուսինը :

Երիցունին ակամայ խնդաց :

Նոյն միջոցին Վիրգին այցելուն կը ծանուցանէր :

— Մայրիկ , Պարոն Արմէն Պարմանեան իր ուրբին հետ . . . :

— Գիտեմ, աղջիկս, լսեցի, ընդմիջեց երեցուհին :

«Գիտէր, լսած էր, ուրեմն տեսեր էր նոյնպէս զինքը» . այս եղաւ Տէր Մնակին մտածումը ու մանկելով ննջասենեակը՝ իբրեւ գնդաւոր հաւար փռուեցաւ անկողնոյն վրայ :

Վիրգին իր սենեակը քաշուեցաւ, հիւր մը պատուելու վայելուչ սահմանին մէջ պարտէր հազուադէպ փոխել . մէկ կողմէն կ'աճապարէր սրահը իջնելու, վաճառի իր նախաձեռնութեամբ յղացուած դարձոյցին բացումն էր որ պիտի կատարուէր հոն, և տախտակ իր կ'անքին միակ փոսքը պիտի կողմէր, բայց իր շտապումին մէջ նա կը տատամէր մի բալորովին տարբեր հայեացքէ բռնուած :

Պարմանեանի որբը ինքնաբերաբար մայրիկ կոչած էր զինքը թէ նախապատարասուած բան մը կա՞ր այդ կոչն արտաբերելու համար :

Վիրգին չէր կրնար երկրորդ պարագան ենթադրել, վաճառի խիստ հասարակ ու գեղեցիկ փորձ մը վերագրած պիտի ըլլար մարդու մը՝ զոր մինչև այն րոպէն իբրեւ մեծութեան և ազնուութեան դիւ-ցադնը նկատած էր, ուրեմն ի յափշտակուելով իրեն արուած ջերմագին ու թերեւ մայրական համբոյցներէն, յափշտակուելով մանաւանդ ծաղիկներու պարզած տեսարանէն զոր կը տեսէր Վիրգին՝ մա-նուկներու ամէնէն սիրական ըստը դուրս թռած էր անոր բերանէն :

Վիրգին չէր սխալած իր առողջ դատողութեան մէջ և իր անձը կ'ամփոփէր աննշան դէպքին այս բնական հանդամանքը տալով, և կը փութար Պարմանեանի հանդէպ իր անտարբերութիւնը վերստա-նալու :

Վիրգին կրցաւ իր անձն ամփոփել այդ եղբայրացութեան յանդե-լուն և շտապեց հազուելու, քալց . . . Պարմանեան սրտէն էր, ան-շուշտ իրեն կ'սպասէր, և այդ սպասման դադարաբար կը հարկադրէր զինքը փակուած հաշիւի մը ճշտութիւնը վերաքննելու :

Վերջին ճիգով մը վտարեց անուրջը և անցնելով հացելին առջի սկսաւ հազուել . ոտկայն անուրջը գեռ կը հալածէր զինքը երբ յանկարծ իր արգանդը նշմարեց, որ բնականէն աւելի ընդարձակ ծաւալով մը կը յայտնուէր . Վիրգին դողաց և իբրեւ թէ վաղանցուկ երողէ մը սթափելով մըմնջեց :

— Օհ, ևս մալը եմ արդէն . . . օտար մը չէ արածնուած իմ զաւա-կէն հայր կոչուելու . . . :

(Շարունակելի)

Ա. ՄՍԵՓԱՆԵԱՆ

ԹՕԼՍԹՕՅ ԵՐԱԺԻՇՏ

Musicaի վերջին ամսաթիւին մէջ, ռուս համբաւաւոր գրագէտ Լէօն Թօլսթօյի երաժշտագիտութեան մասին, խիստ շահեկան տեղեկութիւններով լի յօդուած մ'էր հրատարակուած որուն, իբր յառաջարան, հետեւեալը գրած է Musicaի խմբագրութիւնը:

«Ժամանակիս էն համբաւեալ քաջ-երաժշտագետներէն (Virtuose) մին՝ Տիկին Ուանտա Լանտովսքա — pianiste—claveciniste —, վերջերս հրաւիրուեցաւ Իսանտիա — Բոլոնիա՝ մեծն Լէօն Թօլսթօյի տունը: Այս ալյցելութենէն, տիկին Լանտովսքա մեզի կը տեղեկաւ դէ՛ հոգեյոյզ ազաւորութիւնները որոնք երեւան կը բերեն Թօլսթօյ մը իբր՝ երաժիշտ և նոյնիսկ իբր՝ քաջ-երաժիշտ»:

Musica կը վերջացնէ իր տողերը ըսելով թէ՛ այդ յօդուածը օգտակար լոյսեր պիտի տիպէ սաղանդաւոր գրագէտին արուեստագէտի մտաւորականին մասին:

Ահաւասիկ տիկին Ուանտա Լանտովսքայի կրած ազաւորութիւնները զորս կը կարգանք իր զրած շահեկան յօդուածով:

Թօլսթօյի կեանքին մէջ, բնաւ կատկած չի կայ թէ՛ երաժշտութիւնը մեծ դեր ունեցած է և զոր կը շարունակէ սակաւ:

Մինչ Իսանտիա-Բոլոնիայի գեղջուկները յարադաշնակա (clavecin) կը տանէին տաճային մեծ՝ սրահը ուր անոնք կը հաւաքուին մէն մի երեկոյ, Թօլսթօյ խանդավառաւորով մ'ըսաւ.

«Արդարեւ մայրս ասոր յար եւ նման գործիք մ'ունէր, և ես շատ լաւ կը յիշեմ թէ՛ գործիքին լարերուն վրայ սլզարի պուպրիկներ կը դնէր, այնպէս որ, երբ մեզի menuetto մը զարնէր՝ պուպրիկները կարծես կը պարէին: Կը գուշակէք անշուշտ թէ՛ քանի՛ հրճուանքով կը բոլորուէինք իր զաջնակին շուրջը»:

Այս խօսքերէն վերջ, Թօլսթօյ իր պատանակութեան յիշատակներուն մէջ ինքնամիտօք, յիշատակներ որոնք անոր հոգիին վերանորոգումն ու վերադարձն են, պատմեց ինծի թէ՛ յարմէհեակ վաթսուս տարիներ էին անցեր, ինչպէս հանդիպումը ունեցեր էր հէք և չքաւոր դերման երաժշտի մը, զայն ինչպէս տարեր էր Իսանտիա-Բոլոնիա և հոն ինչ բուռն եռանդով աշխատեր էր երաժշտութեան՝ երազելով մերթ անոր ասպարէզին վրայ:

Լէօն Թօլսթօյ լոկ ջերմ ամաթէօր մը չէ, այլ՝ սառնին կարգի երաժիշտ մը: Իր դպեակին մէջ, ուրիշ անխնայ վտարած է լսող պերճանք, նկատելով ամէն ինչ պերճանք, և սակայն հոն կը գըտ-

նուրի կրեք դաշնակ որոնք բոլորովին նոր չեն: Մասնաւոր առնց-
մէ մին աւելի քան յիսուն տարուան է և շատ հաճելի հնչականու-
թիւն մ'ունի պահպանած իր մէջ:

Թօլսթոյ յաճախ կը նստի անոր առջև, իր նախընտրած հեղի-
նակներէն Հայտնի, Մօյարդի կամ Շօքէնի քանի մը կտորները
զարնելու:

Աչքէ կ'անցնէ Պէթհօվէնի մէկ sonateը կամ կը նուագէ չորս
ձեռքով դաշնակի համար պատրաստուած քանի մը կտորներ, իր
աղջկան Ալէքսանդրայի հետ:

Առիթը կ'ունենայ երբեմն, երկու դաշնակի concert մը նուագե-
լու երգահան Սէրժ-Թանայիէվի հետ որ Թօլսթոյի ասն մտերիմ
բարեկամն է: Ռուս մեծ երգահանին քով, յաւիտենական սկզբունք-
ներու անյողդողդ հաստատիչը՝ Թօլսթոյ, պատանի նորակարծի մը
կրեւոյթն ու ընթացքն ունի:

Ինչ ինչ մատենագրական կամ արուստագրական ոճեր մերժած
ըլլաւ իրողութիւնը՝ առ հասարակ արուեստը հաւածողի համբաւ մը
չինած քն Թօլսթոյի մասին: Հանրաժանօթ է այս կարծիքը հակա-
ռակ անոր անյողդողդ հաստատականներուն որով կ'ըսէ թէ՝ «գի-
տութիւն և արուեստ անհրաժեշտ են մարդկութեան, ոչ միայն իբրեւ
մոռնիդ այլ թերեւս իբր աւելի կարեւոր պէտք մը:

Եթէ իններորդ Symphonieի Պէթհօվէնէն նախադասաւ կը համարի
առաջին թուականի Պէթհօվէնը, եթէ վաղեմեան երաժշտութեան
մասին նուազ սէր ցոյց կուտայ և կը խորշի առ հասարակ աւելն այն
արուեստներէն որոնք աղմկայոյզ ու ժխորալից են, պատճառն այն
է որ հին երաժշտիկներ իր մէջ հաւասարեալի շերմեռանդութիւն
մը չնած է:

Կենացս մէջ, երբեք չպիտի մոռնամ այն ինքնավտիւմը որով
Թօլսթոյ կ'ունկնդրէր Պախի, Հէնսելի, Ռամօի և Գուբընի ինչ
ինչ գործերը:

Clavecinին քովը, ոտքի վրայ՝ կամ թիկնաթոռի մը մէջ նստած,
իր գեղեցիկ ձեռքերը՝ հուժկու և բարեձեւ, մէջքի գօտիին տակ
սահեցուցած, կ'ունկնդրէ ան: Անոր վեհաշուք գէմբին վրայ, նուա-
գուած գործին երանգներուն ցոլացումը կը տեսնուի յայտնապէս:

Երբ հաստուած մը նուազ հաճելի դառնար իրեն, համարձակու-
թեամբ կ'ըսէր զայն, ոչ միայն իբր գեղեցիկագէտ վերլուծելով զայն,
այլ իբր երաժշտութեան քաջ իրադեկ՝ քննելով անոր երաժշտական
կազմութիւնը:

Ինչ որ, թերեւս, շատ աւելի կը սիրէ, Ֆրանսական վալտի ե-
րաժշտութիւնն է:

Թօլսթոյ ցաւ կը յայտնէր դիտել տալով թէ՝ հին երաժշտու-
թեան հրաշակերտները, թանգարաններու փոշիին մէջ կը քնանան,
մինչդեռ յիսուն տարիներէ ի վեր երգիչները (interprète) կը դուր-

ծածկն միայն քանի մը կտորներ որոնք միշտ միեւնոյններն են :

Երբ իրեն պարզեցի սա վերջին տարիներու շարժումը , այսինքն՝ վերածնութիւնը հին երաժշտութեան , միջազգային միաբանութեան և այն գիտուններուն որոնք շատ մ'անձանօթ գլուխ գործոյներ ի լոյս ընծայելու մասին կ'աշխատին , Թօլսթօյ սրտովին հետաքրքրուած , պարտաւորեց զիս մանրամասնութիւններ և անուններ տալ իրեն այս մասին :

Quittardի միջոցաւ դանուած , Francisqueի ֆրանսական ժողովրդային պարերը , Թօլսթօյի այնքան հաճելի եղան որ՝ ամէն օր զանաւոր նուագել կը խնդրէր ինձմէ :

Հովնական երաժշտութիւնը (Musique Pastorale) և Couperinի ինչ ինչ կտորները , ինչպէս , les Jongleursը , Sautours et Saltin-banquesը որոնց կազմութեան մէջ անուաւոր քնարներու (vielle) և տիկերու (cornemuse) = կայտէ) ձայները կարեւոր բաժին մ'ունին և զորս այնքան լուկը հասուցանէ Clavecinը , Թօլսթօյի էութեան մէջ յարաճուն և նորարոգորջ զուարթութեան մը գրգիւր կը դրնէին :

«Շատ կը սիրեմ դաշնակը , կ'ըսէր ինձի , բայց clavecinին բաղդատմամբ մեր այժմեան գործիքը յաւէտ աղքատ կը թուի ինձ :»

Երբեմն , յաջորդաբար երեք կամ չորս ժամ կը նուագէի , և երբ չարունակել կ'առաջարկէր ինձի չէի դիմադրուեր :

«Բայց , սիրելի Լէվ Նիքոլայեվիչ , սոսկալի կերպով յոգնած պէտք է ըլլաք , կ'ըսէի :

— Ո՛հ , կը պատասխանէր ան , հին երաժշտութիւնը չի յոգնեցնէր . անոր մէջ հանգստուէտ պարզութիւն մը , պայծառութիւն մը կայ , վասնզի արդէ կարգ մը երաժշտութիւններու նման , ան երբէք չի ճգնիր ջիղերը գրգռել որպէսզի դադարաւորներու միջակութիւնը կարենայ սքօղել :

«Անցեալի այդ գործերուն մէջ կը դանեմ ո՛չ միայն հրճուանքի աղունք մը , այլ արուեստին հանդէպ ըմբռնումներու հաստատութիւնը :»

Չայքովսքի իր mémoiresներուն մէջ կը պատմէ թէ՝ հեղինակած Quatuorsներու մէկ andanteը նուագած պահուն , Թօլսթօյ իր քոլիկը նստած , սկսած է լալ քույրդանչելով թէ՝ կենալը մէջ երբէք վայելած չէ յար և նման երջանկութեան մը հաճոյքը և իր հեղինակի անձնասիրութիւնը անկէ աւելի ոչինչ չէ կրցած փայփայել :

Սակայն , Իսաակ-Բորիսի վարդապետը՝ Թօլսթօյ , ուսու երգահանին հանդէպ ա՛յլ քան չափազանցուած հիացում մ'ունենալ չէր թուեր :

Կը ճանչնամ ուրիշ պարսպայ մը ուր Թօլսթօյ , արտասուաթոր կը հաստատէր թէ՝ նուագուած գործը միջին աստիճանի արտադրութիւն մըն էր :

Օր մը այս առթիւ զինքը հարցափորձելու համար, նեղ կացու-
թեան մը մատնուեցայ:

«Թո՛ղ երաժիշտ մը յաջողի, պատասխանեց ինձի, ձայներու
կազմութեամբ զրգուել մեր դիւրազգայութիւնը՝ գրեթէ բնագիտա-
կան կերպով մը, և սակայն, ասիկա երբէք ազատցոյց մը չէ թէ ար-
ուեստագիտական գործ մ'է արտադրուածը:

«Պիտի յարգենք անիկա որ զմեզ կը խնդայնէ կատակերգու-
մեծ հիւղնուկի մը պէս խողտելով զմեզ:»

Ու մէն մի երեկոյ, երկիւղածօրէն կը նօթագրէի անոր կարծիք-
ներու, խորհրդածութեանց և հանճարի ցոլքերուն շատերը:

ՍԱՐԳԻՍ ԱՒԱՐԱՍԵԱՆ

WANDA LANDOWSKA

Կ Ի Ն Ն ՈՒ ՈՍ Կ Ի Ն

«Cherchez la femme»

«Կընոջ մաստ կայ»՝ ըսին երբեմն, մոռցան ուսկին.
Ոսկին մոռցան, մըսիկ ըրին կնոջ խօսքին.
«Անձնական շահն» նրկասեցին չարին սրտաւ,
Ու ոսկունցն հետ՝ դարպասեցին կընոջ վրա չար ...:

Ոչինչ կըրնայ ընէր ասկայն կիսն առանձին՝
Թե ասին մեջ չառնէր դէկը երկան սանձին.
Մարդիկ այսօր կը մեծարեն կիսն ու ոսկին,
Եւ մեղիօրէն անոնց շուրջը կը սողոսկին...:

Կիսն ու ոսկին մեր մեջ յանկարծ երբ երեւին,
Մոռցած Աստուած, մոռցած մեր խիղձն բոլորովին,
Կը քրզրհեմք անօգնական մեր հայր, եղբայր,
Պիկը կը փարինք կընոջ, 'ւ ոսկունցն՝ յիւսարար:

Կիսն ու ոսկին երբ յաջողին մէջըր տիրել,
Մարդկութիւնը կ'առաջնորդեն բաւիղ մ'անել,
Ոսկին փայլն, եւ հրապոյրն կընարմասին,
Հայրն՝ որդիէն նոյն իսկ կ'ընէ վայրախօսին:

* * *

Արժանիքին համար սիրենք կիսն՝ ո՛չ գեղին,
Նոյնպէս ոսկին՝ ... ո՛չ թե գոյն մը ունի դեղին.
Մենք այրենք, մե՛նք կ'ստեղծենք մեր վիշտն ու հոգ,
Կիսն ու ոսկին՝ ճշկար անխօս միջոց մ'են ըսկ...:

ՄԱՐԿՈՆ . ԱՍՏԱՍԻՐ

ԽՕՍՈՒՇՈՏՈՒՔ

ՔԻՉ ՄԸ ԵՒՍ ԳՐԱԿԱՆ

Երկու խօսք ալ մեր Պոլիսի՝ օրաթերթերու մասին, մանաւանդ որ անոնք այժմ գրականապէս իսկ աւելի մեծ գործ կը տեսնեն քան պարբերականները կամ աւելի ճիշդը պարբերականը:

Սուրհանդակի վերերեւումով մեր օրաթերթերը գործեալ *comp-let* վիճակ մը ստացած եղան: Թուով չորս՝ երկու առաւօտեան և երկու... կեսօրեան եթէ կարելի է տանկ բառ մը գործածել հոս: Արեւելք և Բիւզանդիոն՝ իրարմէ կանուխ հրապարակ ելլելու մըր-յակցութեամբ յաճախ կէս օրէն կէս ժամ վերջ իսկ հրատարակուած կ'ըլլան որով շատ անգամներ երեկոյեան թերթի անունին լիուլի չեն կրնար արգարտացնել, այս պատճառաւ չեմ կարծեր որ կեսօրեան թերթ բացատրութիւնը անպատշաճ եղած ըլլայ: Այսուհանդերձ այս կերպով իրենց երեկոյեան թերթի հանգամանքէն բան մը կ'որոնցու-ցած ալ չեն լուրերու տեսակէտով գէթ:—

Երկար ատենէ ի վեր առաւօտեան լուրջ թերթի մը պակասը սկսած էր արդէն զգալի ըլլալ և կարծես պարտաւ մը կար լրագրա-կան հրապարակին վրայ, և այդ պարտաւը ուրախալի է ըսել թէ ը-ցու Սուրհանդակի վերերեւումով իբրեւ առաւօտեան օրաթերթ խմբագրական և վարչական կարող մարմիններով: Անկեղծութիւնը կը պարտաւորէ մեզ ըսելու թէ Սուրհանդակի խմբագրութեան ցարդ հրատարակած 10-15 թիւերը քիչ չառ, խնամուած բովան-դակութիւն մը ունեցան և որոնք ջերմ ընդունելութեան մըն ալ արժանացան իբրեւ արդար վարձատրութիւն մը, և արդէն մեր մէջ մի'շտ գնահատուած է և կը գնահատուի ալ այն բանը որ աղի'կ է՝ որ կ'արդարացնէ իր անունը, մեր ժողովուրդը շատ լաւ գիտէ աղի-կը դէչէն զանազանել, միայն ցաւալին հոն է որ շատ քիչ անգամ աղի'կ բանի կը հանդիպի: Չենք կարծեր որ Սուրհանդակի Պատ, խմբագրութիւնը առնուի երբ ըսենք թէ քիչ մը սահմանափակ է հոն կարող գրիչներու թիւը, Տիգրան Արփարեան, Սուրհանդակի կարող և սիրուած խմբագրապետը ամէն օր խմբագրականներ հրա-մ-ցնելու հարկին մէջ գտնուելու չէ՝ կը կարծենք որպէսզի մի'ջգուցէ ժողովուրդը խորհի թէ այդ յօգուածները յաւէտ *complissage*ի հա-մար ստեղծուած բաներ են, մեր համեստ կարծիքով օրաթերթի մը խմբագրապետը շատ շատ չաքաթը երկու յօգուած կրնայ հրամցնել, թէ՛ միօրինակութիւններէ խուսափելու և թէ՛ միանգամայն ուրիշ կարող և սիրուած գրիչներու տեղ ապու համար: Այս բանին համար ալ կարծեմ քիչ մը նիւթական զոհողութիւն բաւական կրնայ ըլլալ:

Ո՞ր թերթն է որ այսօր կը վճարէ իր կարող աշխատակիցներուն Բիւզանդիոնէն և Արեւելէն գտաւ, այն ալ քիչ անգամներ, մեր թերթերէն շատեր աջէն ձախէն ստացուած անհամ անլի յօդուածներով և — չմտնամ բռնիւ — առհասարակեալ կը հրատարակուին միշտ և ամէն օր և ընտանեացի ընթերցող հատարակութիւնն ալ մէկ երկու կը համբերէ և օր մըն ալ կը ձանձրանայ ու... չի կարգար, և անգամ մը որ ձանձրանան և չի փախաքին կարգալ օրաթերթի մը ընթերցողները, ալ այդ օրէն կ'սկսի այդ թերթին անկումը որ մինչեւ ինքնօրէն դադարումի կ'առաջնորդէ զայն, վկայ՝ Փռնցըր, Մասիսը և ուրիշ պարբերականներ և այլն։—

Օրաթերթի մը համար մասնաւորապէս չի բաւեր միմիայն կարող խմբագիրներ ունենալ, կարող աշխատակիցներ, յօդուածագիրներ ունենալն ալ մեծ գեր կը խաղայ։ Այս բաները Տիար Տիգրան Արփարեան մեզմէ շատ աւելի ազէկ գիտէ սպահովաբար, իր քառօրյ դարու և քիչ մըն ալ աւելի կարծեմ — փորձառութեամբ։

Հաճելի նորութիւնները սկսած են փնտռուիլ մեր մէջ, տափակութիւններէ, միօրինակութիւններէ ալ յափառացած է մեր ժողովուրդը, մեր եկեղեցին իսկ եռանդաւոր նորութեան առջև լայն բանալէն վերջը իր դռները, մեր թերթերը դուր կը մտնան, անոնք ալ պէտք է որ ալ անգլի տան միշտ հաճելի նորութիւններու, մէկ բառով այն բաներուն՝ որոնք ընթերցող հանրութեան հաճոյ թուին և որոնցմէ կը նպատակաւորութիւն մեր ընթացիկ գրականութիւնը, այս անտակէտով ևս կը յուսանք որ Սուրհանդակ իր վրայ դուռած յոյսերը ի գերեւ չի պիտի հանէ։ Արդէն Սուրհանդակ ակնարկան թերթերու հետեւողութեամբ թերթին վերադարձութիւնը մէկ կողմ դրած հրատարակուիլ սկսուեալ, արդարեւ այս ալ նորութիւն մըն է վերջապէս, թէեւ ոչ այնքան հաճելի, քան իսկ Հիմայ որ ինչպէս ըսինք մեր օրաթերթերուն թիւը լեցած անխոստովիօրէն անոնցմէ մին պիտի իյնայ բառին բառական լայն տառմովը, ասիկայ շատ անգամներ փորձով տեսնուած է, թէ այդ անկումը որով պիտի վիճակի, այժմէն ու է մէկը կարծիք չի կրնար յայտնել, անիկա ժամանակը միայն պիտի պարզէ։ Մրցումը սկսած է արդէն առաւօտեան երկու օրաթերթերու միջև և... «Բիթմատը» անուն թերթօնին խնդիրը ծանօթ է կարծեմ ամէնուր։ Սուրհանդակ Մայիս 30էն շա՛տ առաջ կ'որոշէ հրատարակել այդ խիստ հետաքրքրական թերթօնը, Մանգրալէ սակայն առանց «Բիթմատը»էն գերադրանցապէս գեղեցիկ թերթօն մը հրամցնելու կարելիութեան վրայ խորհելու, կ'որոշէ միեւնոյն թերթօնը հրատարակել և Սուրհանդակէ օր մը առաջ կ'սկսի, այս պարագան արգելք մը չըլլար սակայն որ Սուրհանդակ ալ իր փարգին չի հրատարակէ զայն քանի որ ամէն պատրաստութիւն տեսնուած է երբ արդէն ու կը հրատարակէ։ Հինգ օրի չափ կարծեմ, այդ երանելի թերթօնը երկու թերթերուն ալ չորրորդ էջը սակարկողութեամբ դուռեց շատ

անգամ՝ երբորդ և նոյնիակ երկրորդ էջէն սկսելով, ի մեծ ուրախութիւն թերթթամոմէնեան և... ի մեծ ցաւ անոնց որոնք կը փափաքէին որ իրենց ո և է մէկ ծանուցումը օր տալով տնտեսի Մանգոռնէին մէջ զոր օրինակ: Իրօ՛ք ասանկ գէպք մը երբէք իր նախորդը ունեցած չէ մեր լրագրութեան մէջ: Եւ սակայն ինչո՞ւ Մանգոռնէ աւաքան իրար անցաւ, չփոխեցաւ, չլմորեցաւ Սուրհանդակի վերերեւումէն ու այս չփոթութեան մէջ, զարմնառելի բան, անանկ փաշցօ մը գործեց որ շատերուն հասկցուց թէ պարզապէս չէր քաշեր կոր Սուրհանդակը քանի որ առկա մը բան իսկ չի գրեց անոր հրատարակման տախթով, մինչդեռ միւս օրաթերթերը մեծ հաճոյքով ողջունեցին և աւետեցին Սուրհանդակի վերերեւումը, մտնաւանդ Բիզգանդիոն և Արեւ. Մանուշ: Մանգոռնէի այս ընթացքը չարակամութիւն թարգմանուեցաւ շատերէն՝ կարծեմ ոչ անիրաւաբար, սո՛ խաղերաճիական դժուճ հաշիւները հաւատացէք, նողկանք կ'աղգեն մարդուն: Լրագրութեան պէս վսեմ գործի մը մէջ ալ երբ ասանկ դժուճ հաշիւները մուռք կը գտնեն՝ այն ատեն ցաւալի չըլլար վիճակնիս: Բայց որո՞ւ կ'ըսես:

Պ. Յ. Ա.

Լ Ր Ա Ք Ա Ղ

ՄԵՐ ԿԵԱՆՅԷՆ

ԱՆՅԵԱԼ կիրակի օր Հոխի վարժարանի մէջ տեղի ունեցաւ երկսեռ վարժարանաց վկայականներու բաշխման հանդէսն երկսեռ խումն բազմութեան մը ներկայութեան: Բացի թուրքերէն և հայերէն ճառերէ, ներկայացուեցան երկու թատերգութիւններ, որոնց մին երգախառն խիստ յաջող կերպով: Ուսումն. խորհրդոյ կողմէ հիար Փոյաճեան կարդաց համառօտ տեղեկագիր մը, իսկ հանդէսը փակեց Ս. Աւետչորդն գեղեցիկ յորդորական մ'աղղելով շրջանաւարտներուն:

ԱՄՈՒՄՆԱԿԱՆ ծանօթ դատին առթիւ լսեցիք վկայներն ամենքն ալ ներկայացած ըլլալով, երեք նիստերու մէջ խնդիրը վերացաւ և տեղոյս Աւետչորդարանն աշղ վկայութեանց տեղեկագիրը պատրաստելով պիտի գրէր Պատրիարքարան առաջին առիթս:

ԱՆՅԵԱԼ երկուշաբթի օր Աւետչորդարանի մէջ խառն նիստ մը տեղի ունեցաւ որու մասնակցեցան Քաղ. Ժողովը, Տնտեսական խորհուրդը և Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը. այս վերջին մարմինը

ներկայեց Ժողովին հիւանդանոցի նոր կանոնադրին, որ յաջորդական նիստերու մէջ նկատողութեան և քննութեան պիտի տանուի հետգհետէ:

ԱԶԳ. Հիւանդանոցի տնօրէնութիւնը ըլլալով անցեալ շաբաթ օր, Հոգաբարձութեան հրաւերով Դուբեան Սրբազան պատարագեց Ս. Լուսաւորչի մատրան մէջ ի ներկայութեան բարեպաշտ երկսեռ ժողովըրդեան:

ԴՕԲՏԷԼԻՅՈՒ երկսեռ վարժարանին ամառներէ հանդէսը տեղի ունեցաւ անցեալ կիրակի, 29 Յունիս, երկսեռ նո՞ւ բազմութեան մը ներկայութեան. արտասանութիւններ, մենախօսութիւններ և արամախօսութիւններ եղան և երգեր երգուեցան երկսեռ աշակերտներու կողմէ և հանդիսականք զոն և ուրախ ապաւորութեամբ մեկնեցան՝ հաճոյալի և հրահանգիչ Ժամանց մը վայելելէ յետոյ:

ՍՏԱՅԱՆՔ Ատարազարի Հայունեաց վարժարանի 33րդ տարեշրջանի յայտագիրը որ կ'պարունակէ խնամակալութեան, ուսուցչական մարմնոյն, շրջանաւարտներու, աշակերտութիւններու անդէններէն զատ, նախ պատմական ծանօթութիւններ վարժարանի,

Քանգարանի, գրատան, կար ու ձևի, երաժշտութեան, վարժունքի, բանտիստութեանց և այլ մասերու վրայ: Յայտագրին զխառր մասը կ'կազմէ ուսմանց ծրագիրը, մէկ խօսքով աոյն կարևոր տեսակի 40 էջերով, շանկան ծանօթութիւններ կ'արտունակէ: Հայուհեաց վարժարանի նկատմամբ:

ՍՍՅՐԱՔԱՂԱՔԻ թերթերու մէջ կ'կարդանք թէ՛ Վսեմ. Բարձր վաշա իր որդւոյն Վսեմ. Յ. կոր պէլի ամուսնութեան առթիւ 1000 անգլ. ոսկի նուիրած է Յղէքսանդրիոյ ագրատսինում մարմնոյն յանուն աղքատաց, ապից զատ ամուսկան մշնջեալական 40 ոսկիի նպատ մը յատկացուցած է այդ ամարմնոյ, իսկ Ս. Պատրիարք հօր զրկած է 40 անգլ. ոսկի նպատից Մատուկին համար: Նոյնպէս իր որդւոյն ամուսնութեան առթիւ նորոգած է Աղէքսանդրիոյ Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին 5-600 ոսկի ծախելով:

ԻՆՉՊԷՍ կ'անսուտի կողքին վրայ զբոնոյ ծանուցումէն Ժ. Տալէքոնի և ընկ. Ֆրանկաց Թաղի ծանօթ վաճառատունը կարևոր գեղջով սկսած է ծախել իր սպանքները երկուշարթի օրէ սկսեալ:

ԱՍՏԻՍՆՈՒԹԻԻՆ

ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՄԲ կ'արձանագրենք Տիար Երուանդ Հազարապետեանի ամուսնութիւնը Ագնիւ Օր. Ատրինէ Գալաֆեանի հետ, ի Գ. Պօլիս Իսկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցին: Զմարտարարութիւն իր շնորհաւորութիւնները կ'ներկայէ նորաստեղծ ամուսնու երկու կողման ազգականներուն՝ այս բարեպատեհ տաժիւ:

ԺԱՄԱՆՈՒՄ ԵՒ ՄԵՎՆՈՒՄ

ՔԱՂԱՔՍ հասան Եւրոպայէ Այրի Տիկին Պ. Պարթևան. Տիար Ջորճի Մերկերեան և Տիար Հ. Պարթևան, իսկ քաղաքէս մեկնեցաւ դէպի Կ. Պօլիս Իգմիրի Առաջնորդ Գեր. Տ. Եղիշէ Եպ. Դուբեան:

ՄԱՀԱՅՈՑԺ.

ՊԼՍՈՑ Թերթերէն խորին ցաւով կ'իմանանք մահը երկատուարդ տաղանդաւոր քանաստեղծ Միսաք Մեծարեանի որ անցեալ կիրակի օր, 22 Յունիս, կնքեր է իր կեանքը՝ հազիւ 23 գարուններ բոլորած: Թուղարկաւորութիւնը կատարուեր է ամէն դասակարգի ներկայացուցիչներու հոծ բազմութեան մը ներկայութեան և անկեղծ վշտի ու յարգանքի ընդհանուր արտայայտութեան մը մէջոնց: Վարամեակի Միսաք Մեծարեանց մասը էր Անիայ Բինկեան գիւղին մէջ ուր ստանալով իր նախնական ուսումը մտած էր Մարգարէի Ամերիկեան Քոլէճը և միքանի տարիէն յետոյ զաջած էր Պօլիս և յաճախած Կեզր. Վարժարան. սակայն իր մարմինը կրճող անողոր աստ

մը պարտաւորեց զինքը Թողուլ վարժարանը և իր խանգարուած ստղծութեան դարմանութիւնը անցընել ցաւագին կեանք մը որ, աւա՛ղ, դատապարտուած էր կարճատև արեւ մը վաղելու և յիշանելու իր ամէնէն կենսատուր շրջանին մէջ: Մեծարեան շատ կանուխէն ցոյց տուաւ բանաստեղծի ուշադրաւ տաղանք մը՝ Թերթիս և ուրիշ պարբերականներու մէջ հրատարակելով յուզումնալից և զգայուն բանաստեղծութիւններ որոնք՝ Թէև երբեմն անհարթ ու խրճիթի գրասէրներու շրջանակին մէջ ընդհանուր գնահատման արժանացան և համակիր վերաբերումով մը ողջունուեցան: Միսաք Մեծարեանի հրատարակած բանաստեղծական երկու հատորիկները՝ **ԿՅԱՆՃԱՆԸ** և **ՆՈՐ ՏԱՂԵՐ** զոյգ մը գեղեցիկ յուշարձաններ են որոնք կ'յաւերժացնեն վաղամեակի ընթացիկ յիշատակը: Խմբագրութիւն իր արտագին ցաւակցութիւնները կ'յայտնէ հանգուցեալի վշտահար ծնողքին և պարագաներուն:

ՄԵՐ վշտակցութիւնները չի'ներկայենք Տիար Արամ Անտոնեանի որ զժբարդութիւնը ունեցած է կորսնցնելու իր հայրը:

ՆՈՒՒՐԱՏՈՒԹԻՒՆԷ

ՀՈԳԱՐԱՐՁՈՒԹԻՒՆՍ շնորհակալութեամբ տալով ձէ հետեւեալ նուէրները. — Ընկէկէս գալ. ոսկի (Տիար Աւարա Պաւլեանի ձեռամբ). 3 Տիկին Թագուհի Պիլոս 1 կալն ձէ:

Ս. ՀՈՒԹ. վարժարանի «Ընկերակալական մարմինը» պարտ կը համարի հրապարակաչիր խորին շնորհակալութիւնները յայտնել այն ազնիւ ազգայիններու, որոնք այլևայլ պարագաներով մէջ կը հաճին յիշել վարժարանիսցկարաւ սանուհիները և մարմարե. զանոնք իրենց նուէրներով: Այրի Տիկին Ջաղաքեան 10 հաց, Տիկնայր Մարի Ալոյշանեան 100 բլիթ, իր տղկան ողբացեալ Հռիփսիմէի ժահուան եօմնկին, 1 հացկերոյժ քառասունքին և 1 կողով պտուղ Ս. Հռիփսիմեանց տանին տաժիւ: Թերեզա Խաչիկեան 10 քաշ սոս և 10 քաշ գետնախնձոր: Մարի Սաղըբեան 2 քաշ Թային հէլլաւ Բարիս Մաղաբեան 4 մէճիտ Օր. Շապէ Միմօեան 20 հաց իւր հանգուցեալ հօր անուան տարեդարձին առթիւ: Տիարք Երեմ. Բրիւն-Միւնիլ 1 հացկերոյժ ողբացեալ Դարգիւն Բարագեանի եօմնկինն առթիւ: Եղարք Սաղըբեան 20 հաց իրենց հօր մահուան եօմնկինցառթիւ: Ստեփան Մանուկեան 10 հաց իւր կնոջ մահուան եօմնկինն առթիւ: Արամա Պերկումալեան 1 Օսմ. ոսկի Ս. Մարգիսի տօնին առթիւ: Միսաք Թորոսեան 8 հաց իւր որդւոյն մահուան ձեռնկինն առթիւ: Թովհ. Աւագեան 50, 75 զրդ. բնծացիկ:

Խմբագիր-Տնօրէն Մ. ՄԱՐԳԱՐԻՆԵԱՆ, ՈՐԴԻ

✱ Տպագրութիւն Մ. ՄԱՐԳԱՐԻՆԵԱՆ, ՈՐԴԻ

ՎԱՅԱՆ ԶՄԻՌՆԱԿԵՍԵԱՆ

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆՔ
ԺԱՄԱՑՈՅՑԻ ԵՒ ԶԱՆԱԶԱՆ ԱՊՐԱՆԱՑ

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ

ՇՈՒՀԱ - ՊԵՏԵՍԹԵՆ ԹԻՒ 14

Մ Ա Ս Ն Ա Ճ Ի Ի Ղ

ՇՈՒՀԱ - ՊԵՏԵՍԹԵՆ ԹԻՒ 40

Սոյն վաճառատանց մէջ միշտ պատրաստ կը գտնուին 40,000 կտոր ժամացոյց ոսկիէ, արծաթէ, նիքէլ սև, պատիկ զարթուցիչ, Ոսկիէ չզթաններ արաւոց և կանանց համար ամենքն ալ զուտ և անխարդախ ոսկիէ ըլլալուն մասնաւորաբար կ'երաշխաւորուի:

Ազնիւ յաճախորդացս ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ որ սնտոյ « Բէք-լամ » նէրէ չը չմտին, ի վերջոյ յուսախար պիտի մնան, վաճառատանցս հանրաժանօթ պատուաւորութիւնը ու երկարամեայ առևտրական ուղղա-մասութիւնը կրնայ գրաւական մ'ըլլալ իրենց թէ, երկու վաճառատուն-ներս զիմադր՝ կատարելապէս զոհ պիտի մնան իրենց կատարած գնումէն:

Մասնաւորաբար մեր զաւառացի արհեստակից եղբարց ուշադրու-թիւնը կը հրաւիրեմ մեր վաճառատանց վրայ, ածնութեան ու ապրա-նաց տոկունութեան մասին փոխանակ յանձնակատարներու միջոցաւ ապսպրանքներ ընելու, լաւ ևս չէ՞ եթէ անգամ մը փորձեն մեզի հետ գործելու, զի մենք Ամերիկեան և Եւրոպեան էն հսկայ գործարանատե-րներուն հետ մասնաւոր պայմանագիրներով կապուած ըլլալով ու ամենա-գոյզն շահը մեզի յաւ համարելով, պիտի կարենամք շատ աւելի նպաս-տաւոր պայմաններով իրենց ուզած տեսակները հայթայթել:

Ժամացոյցներու յարդարում երաշխաւորեալ:

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

OF THE

PHYSICAL SCIENCES

PHYSICAL SCIENCES
LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
OF THE
PHYSICAL SCIENCES
CHICAGO, ILLINOIS
1900

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
OF THE
PHYSICAL SCIENCES
CHICAGO, ILLINOIS
1900

NATIONAL UNION SOCIETY LTD.

ՈՐՈՒ ԳՈՐԾԸ ՓՈՒԱՆՑՈՒԱԾ ՈՒ ԵՐԱՇԽԱՌՐՈՒԱԾ Է

PHOENIX ASSURANCE COMP. LTD. Է

ԼՈՆՏՈՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ 1788 իր.

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԻ ԵՒ ՊԱՀԵՍՏ	Անգլ. Ոսկի
ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՈՑԹ	4,500,000
ՄԻՆՁԵՒ ԱՅՈՐ ՎՃԱՐՈՒԱԾ ՎՆԱՍ	1,500,000
ՆԵՐՈՒ ՓՈՒԱՐԷՆԸ ԱՒԵԼԻ ԲԱՆ	30,000,000

Հանրածանօթ այս ընկերութիւնը 1893 ին միակ POLICE մը usnrագրեց 3,474,030 անգլ. ոսկիի հատար եւ իբր ապահովագիւն ստացաւ Անգլ. ոսկի 33,821, ինչ որ միակ POLICE ու մը կնիւած ապահովագրութիւններու մէջ աննախընթաց պարագայ մըն է.

Այս ընկերութիւնը ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՍ կ'ապահովագրէ աւելն տեսակ շէնքեր, անգրան/, կարասի/ եւն. նպաստաւոր պայմաններով.

ԸՆԴՀ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԻ ԻԶՄԻՐ

L. եւ L. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ

ԷՆԹԷՐՆԱՍԻՕՆԱԼ (L'Internationale)

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊՈՆՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ի ՏԻԻՍԷԼՏՐՓ

Ընկերութիւնս ծովային արկածներու դէմ ապահովագրութիւններ կ'ընդունի, ամեն տեսակ ապրանքներու վրայ, խիստ նպաստաւոր գինն. բով և պայմաններով:

Իւսթրի ընդհ. ներկայացուցիչը

Ա. և Ա. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ

Լօսալ հաստանդ Սիւրստեան Թիւ 11, 12, 13,

ESTABLISHED 1782

PHOENIX ASSURANCE COMPANY L^D OF LONDON

Գրաձույտի և պահեստի գրամ Ա. Ո. 4,500,000

Տարեկան հասցթ Ա. Ո. 1,500,000

«Ֆէնիքս» 122 տարիէ ի վեր հիմնուած սոսկ հրդեհի ապահովագրութեան ընկերութիւն մ'է և ցարդ հասուցած է առաւել քան 27,000,000 Ա. Ո. փաստաց համար:

«Ֆէնիքս» կ'ապահովարէ հրդեհի վէճ շէնք, կարասիք և ապրանք յոյժ նպաստաւոր պայմաններով, Դիմել առ

Լիւպօր Ընդհ. Գործակալ Իզմիրի և Գաւառաց

F. BLACKLER

ROYAL EXCHANGE ASSURANCE

BRANCHE MARITIME

ETABLE A LONDRES EN 1720

Ծովային Ապահովագրական Ընկերութիւն

Խիստ նպաստաւոր պայմաններով:

Մասնաւոր պայմանադրութեամբ մը ընկերութիւնս կ'ապահովարէ նոսէ կրակի արկածներ, 10 օրուան պայմանաժամով մը սթեքանոցներու (Docks) մէջ ինչպէս յՈւլլիա նոյնպէս և զլիսաւոր տօքերու մէջ, ինչպէս Ս արսէյի, Հաւրի, Համպուրի ևն. ևն.:

Իզմիրի Ներկայացուցիչ

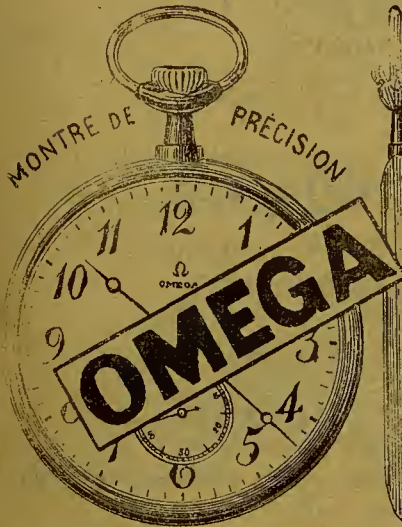
F. BLACKLE

Օ Մ Է Կ Ա

ՏԻԵԶԵՐԱՀՈԶԱԿ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԺԱՄԱՑՈՅՑԻ

ԵՐՐՈՊԻՈՅ ԸՄԵՆԷՆ ԿԱՐԵՒՐԸ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1848ԻՆ

ՕՄԷԿԱ ՈՍԿԻ ԱՐԺԱԹ ՆԻՔԷԼ
ԳՈՂՊՈՏ ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐ

ՕՄԷԿԱ Մեծագոյն մրցանակ
1900ի Բարիզի ցուցահանդէսէն:

ՕՄԷԿԱ. — Այս ժամացոյցերու
յատկութիւններն են՝

Ճշգրտագնայութիւն, տակունութիւն
և նորոգութեան գիրին միջոցներ:

ՕՄԷԿԱ Դիւրամտաշէրի զիններով
ծախուած ժամացոյցերու ամենէն
սքանչելիներն են:

ՕՄԷԿԱ Ամեն մարդու գոր-
պանին մէջ գանուելիք միակ ժա-
մացոյցն է այս: ՕՄԷԿԱ

Անմրցելի, անբաղդատելի միակ ժամացոյցներն են տոտնը:

Դիտել առ միակ ներկայացուցիչն՝

ԱՐՄԵՆԱԿ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ

Հախա - Պէգէտէն Թիւ 2 — Իգմիր

Միեւնոյն վաճառատուն մէջ կը գտնուին նաեւ մեծ մքերք մը ու
բիշ ամէն տեսակ ժամացոյցներու արտեց եւ կիներ: Տաճար շրջաներ
գտնարեղէններ ինչպէս նաեւ ժամագործներու եւ ակերիչներու յա-
տուկ ամէն տեսակ գործիքներ:

Յանձնարարութիւնք փութով եւ սրտատուար կերպով կը կատար լին:

ՆՈՐԹ-ՅԷՐՆ

(NORTHERN)

ՀՐԴԵԶԻ ԵՒ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Իգմիրի Գործակալութիւնն հաստատուած 1864էն ի վեր

Դրամազուի Հոկերութեան Լ. Ս. 3,000,000

Տարեկան հասոյթ » » 1,600,000

Պահեստի գումար » » 6,673,000

Հոկերութիւնն նպատաւոր պայմաններով կապահովագրել անշարժ
կալուածներ, գործարաններ, ամեն տեսակ ապրանքներ ևն, ևն:

Տեղեկութեանց համար գիմել առ

ՃԷՅՄՍ ՀԱԹԳԷՆՍՈՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼ ԻԶՈՒՐՐ ԵՒ ՓՈՐՐ ԱՍԻՈՅ

Յրանկաց քաղ, Բաղսս Սթուրջուսնէկեր

ROYAL EXCHANGE ASSURNACE

FIRE LIFE

A. D 1720

C. WHITTAL & CO

GENERAL AGENTS

Smyrna

ՌՈՅԱԼ ԷՔՉԵՆՑ

ԱՄԵՐԻԿԱՆ և ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՆԳԼՈՒԿՆԵՐ
ԱՊՈՆՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ և ԿԵՆԱՑ

Հիմնեալ 1720 թն Ի ԼՕՆՏՕՆ

Գոյք ընկերութեան 5,000,000 Անգլ. սոկի վճարեալ ապահովա-
դրեալնրս 27204 42,000,000 Անգլ. սոկի:

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻԻՂ

Ռոյալ Էքչենս Անգլիական ընկերութիւնն կ'ապահովադրէ հրդեհի
դէմ տմեն տեսակ կաշուածք, կարտիք և Ապրանք նպատաւոր պաշ-
տաննրով:

Ընկերութեան սկսածնն և վնասուց անմիջական և արդար հատուցու
երկու տարուան կամ աւելի ապահովագրութեանց համար յատուկ
զեղչ յը կ'արուի:

ԿԵՆԱՆՔՆ ՃԻԻՂ

Ընկերութիւնն տմենանպատաւոր պայմաններով կ'ապահովադրէ

1⁰ Աւերդջ կեանքի տնոդորեան վրայ:

2⁰ Խառն Ապահովագրութիւն

3⁰ " " եւ կրկին դրամագրութի

4⁰ Տոյ յետի դրամագրութեան եւ առ պարտանկերով:

5⁰ Ընկերութեանն ապահովագրութիւն

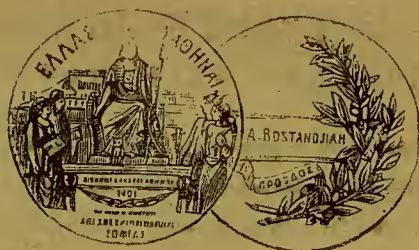
Աւելի մանրամասնութեանց համար գիմել ընդհանուր գործակալն
րս Զմիտնիս և շրջակայից Ի Ֆրանկաց թաղ գրասենեակները

C. WHITTALL & CO

Փոխ-Գործակալ

քննիչ պատուիրակին C. O. OSCAN

ԶԱՐԵՀ ՈՒ ՈՍԿԱՆ

Medaille d'Or de l'Exposition d'Athènes 1903

ՀՈՎԱՆՈՑՆԵՐ Դ ԲԱՍՏԱՆԻ ԵՔԷԷՐ

Ի ցոյց դրած է կանանց հա-
մար, գոյնզգոյն, զիմացկուն
ու ճաշակաւ հովանոցներու
հիանալի զանազանութիւն մը,
հովանոցներ՝ որոնց շքեղու-
թիւնը ու կատարելութիւնը
ԿԸ ԳԵՐԱԶԱՆՑՆԸ նոյն իսկ
ԵՒՐՈՊԻՈՅ ՄԷՋ ՊԱՏՐԱՍ-
ՏՈՒԱԾՆԵՐԸ:

ԵՊԷՔ ԱՆԿԱՄ ՄԸ ՏԵՍՆԵԼՈՒ

ու լստահ եղիք թէ նոյն իսկ
ձեր ամենէն պճուարահաճները
պիտի գոհանան ամեն տեսա-
կէաներով, — Նրբութիւն,
Նուրբութիւն, Աժնութիւն:

ԵՊԷՔ ԱՆԿԱՄ
Ժողովարհ գտնէք նոյնպէս,
Հովահարներ որոնք զեռ վեր-
ջերս ստացած է, Պայտաակ-
ներ, Հեռադիտակներ, Չեղքի
կողմներ, Գաւազաններ, զար-
գարանքի առարկաներ են. են:

Գաւազի գնորդներուն համար

ԵՔԷԷՐ, ինչ հասցէն՝
ՅԱԿՈԲ ՊՈՍԹԱՆՃԵԱՆ
Հիշեցիւք փողոց — Ի Զ Մ Ի Բ

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒՆ

ՆՈՐԱՀՆԱՐ ԿԱԼԻ ՄԵՔԵՆԱՅ

Միևս անուն սոյն մեքենան որ չորս տարիներէ ի վեր իզմիրի շրջակայքը մեծ բնդունելութեամբ գործածուելու վրայ էր, վերջերս Կայս. Կառավարութեան գնահատմանը և անոր հնարիչը վարպետ Մինաս Ծատուրեան տասնէկինգ տարուան մենաշնորհի արժանացած է:

Միևս մեքենայի շնորհիւ սկսուած է արդէն իսկ մէկ կողմ նետուիլ նահապետական կարգ մը յամրաքայլ գործիներ և այժմ մեծ յաջողութեամբ միայն երկու ձիով կարելի է կաշնել ցորենի, գարիի, փակլայի, վարակի եւն. կալեր հասի. յարդի նպատակալարմարութեամբ և որ է վեր է քան զամենայն ժամանակի 80⁰/₁₀ հիանալի խնայողութեամբ և նպաստաւոր տարբերութեամբ:

Միևս մեքենան բոլորովին երկաթէ և պողպատէ շինուած ըլլալուն 40—50 տարիներու գործածութեամբ ալ որ և է խանդարում չունենալը, ձիու մը վրայ բեռցնելով ուզուած տեղը փոխադրելի ըլլալը ու զինք 7¹/₂ լիւրա ըլլալով էն համեստ երկրագործին ալ մատչելի ըլլալը ուղադրութեան արժանի կէտեր են:

Անձամբ կամ նամակով գնել ուզողները և կամ իրենց բաղաբին մէջ Միևս մեքենային դործակալ կամ մենավաճառը ըլլալ ուզողներ կրնան դիմել ստորեւ նշանակուած հասցէին ուրկէ ամէն տեսակ տեղեկութիւններ ֆրիաբար կը տրուին:

Հասցէ. — ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Մարբուճնիւր - Իջմիր

ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ ԳՐԱՍԵՆՆԵԱԿԻ ԱՅԼ ԶԲՈՂՈՒՄՆԵՐԸ

ՎՍՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ —

1. — Շրջակայներէն իզմիր ծախուելու համար զրկուած որ և է ապրանքներու վաճառուը կ'ստանձնէ:

2. — Իզմիրէն կը հայթայթէ շրջականերուն համար ժաշկաթուրայի բաղմիրի, գերձանի. խուրտալաթի, երկաթեղէն գործիներու, պահարկէի և այլն ապրանքների. Նմոյշի, թիւի, կամ բացատրութեան վրայ:

3. — Վաճառատանց պաշտօնեաներ կը հայթայթէ:

ՈՒՍՈՒՑԻՋՆԵՐՈՒՆ —

4. — Բոլոր հայ վարժարաններուն համար ուսուցիչներ և ուսուցչուհիներ կը հայթայթէ. Վերջին երկու յօդուածներուն համեմատ պաշտօն ստանձնել ուզողներ ալ ժմէն իսկ իրենց անունները արձանագրել տան՝ արձանագրութեան և թղթակցութեան համար ¹/₂ մէճրա միայն վճարելով:

ԽՄԲ. ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

«Ա. Մառնոշ» ի Առաջին եռամսեայի զինն ասկից յետոյ 7 դրոշի քարճացուցած եւիք անուցմէ ասկաւարի օրինակներ վնացած ըզարոյ:

Նոյնպէս «Ա. Մառնոշ» ի նախորդ տարիներու թիւերէն ունեւնալ փառիաքոյք, հասին պէտք է վճարեն 4 դրոշ:

GRANDS MAGASINS

DE LA RUE FRANQUE — SMYRNE.

P. XENOPOULO & C.

ՍԵՐ ԿԱՃԱՌԱՏՈՒՆՔ ՖՐԱՆԿԱՅ ԹԱՂԻ

Բ. ՔԱՆՆՕՔՈՒՆԼՕ ԵՒ ԸՆԴ

ԻՒՆԻՕՆ ԵՒ ՖԵՆԻՔՍ ԷՍԲԱՆԵՕԼ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ

ՀՐԴԵՀԻ ԿԵՆԵՔԻ ԵՒ ԱՐԿԱՆԵՐՈՒ ԴԵՍ

ԲԱՐԻՔ 59

Rue de l'Arcade

ՀԱՆՏԱՐԱՐԱՆ

1864 Ն

Գրաւագրոյն. պահեստի կալուածներ տակի խն 80,000,000

ԿԵՆԵՔԻ ԶԻՒՐ. — Եւ ոչ մէկ անարեւելի Իրանի ձեռնարկի ԷՍԲԱՆԵՕԼ Ընկերութեան ի շտի առաւելութեան կրնայ տալ. Ուսկնեան իր ապահովութեան տրամադրելի գումարը (25,000,000) ապահովագրեալներու դրամագլխին համեմատութեամբ հոյիւրքն ոչ 280 առ աւելութեան ունի. Եւ Եւ իր սակերու տմանութեան դէմ Եւ ոչ մէկ ընկերութեան կրնայ մրցիլ. Տրուած տարեկան շահաբաժինները կանսիկ են ու առաջին տարիէն կը վճարուին. Ու Եւ մենք աւելին կայ, մարդ իրանի Եւ ձեռնարկ ԷՍԲԱՆԵՕԼ Ընկերութեան ապահովագրութեամբ կրնայ անգամ ապահովագրուած կ'ըլլայ, որովհետեւ պայմանաժամին Եւ կամ մահուան պարագային ապահովագրուած գումարը անորոշելի ետք Ընկերութեանը բացէն avenant մըն ու կուտայ որուն պէտքը (Եւ առ առանց տանձի մը Եւ ի վճարելու) արկած մը պատահած տանձը բացի վճարուելիք կեանքի ապահովագրութենէն իրանի ձեռնարկ ԷՍԲԱՆԵՕԼ կը վճարէ համաշխի կամ կէս Եւ կամ մէկ հինգերորդ գումար մըն ու բացէն (արկածին կարեւորութեան չափով):

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել Ընդհանուր գործակալութեան գրասենեակները, Իզմիր Շէշէհիէր Աւստրիական նամակական վրայ:

ՏԻՐԱՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

Վայելչաւեր Կիները

ՈՐՈՆԷ ԿՈՒՋԵՆ ՊԱՀՊԱՆԵԼ

ԻՐԵՆՑ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԵՏԷ Է ԱՄԵՆ ՕՐ ԳՈՐԾԱԾԵՆ

ՃԵՄԱՐԵԸՏ

ՔՐԷՄ ՍԻՄՈՆԸ

ԿԼԻՍԷՐԻՆՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ

ՈՒՏԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՐԴԱԼ ՇԵՏԵՒԵԱԼ ՏՈՂԵՐԸ

ԿՆՈՋ ՄԸ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ Կատարեալ չըլլար՝ առանց զոյնի մարդու թեան: Բոլոր այն տիկիւնները որոնք հոգը ունին այս Սանկագին: ձիրքերը անկորուստ պահելու, պէտք է ըստարձակապէս մերժեն զօրծածութիւնը այն ածանցիկն արտադրութիւններն որոնք շունդալից ոչքլամներով ծախու կ'հանուին Գործածուած նախնական նիւթերուն ստորին տեսակէ ըլլալն է որ ներքի կ'ընէ այդքան ածան ծախել զանդնը: Այս պատճառաւ նուազ ստորին տեսակները պատրաստուած են սեղրամոմով կամ օճառով, որոնք օդին մէջ կ'չորան, և միւս տեսակները, աւելի վտանգաւոր մորթին համար, կ'պարունակեն այն տեսակ ճարպեր որոնք կ'ծծոին և քիչ ատենէն առաջ կ'քերեն անդամներէն կարմրութիւններ և խորշոմներ:

Միայն ՔՐԷՄ ՍԻՄՈՆԸ հնարուած 1860ին, զուտ նշայի կլիստրօլով բաղադրուած՝ առանց ո՛ր և է նիւթի իրապէս առողջապահական արտադրութիւն մըն է: Բովա՛յնակ աշխարհի մէջ բոլոր վայելչաւեր կ'ներէն: Ընդունուած է և նոյն իսկ իւր անճուն յաջողութեան պատճառաւ է որ յաղմածիւ կեղծ նմանութիւններ երեւան կ'ելլեն առէն օր:

1900ի Տիեզերական Արուեստ Ծիանդէսին մէջ արժանացած է Ոսկի Միաւալի, հարկէ ՔՐԷՄ ՍԻՄՈՆի զինքն աւելի բարձր է կեղծ պատրաստութիւններու գինէն և ամոր պատճառը իսկապէս իր նախնական նիւթերուն ազնիւ տեսակէ ըլլալն է, որովհետեւ բոլոր ծախողները կ'խոստովանին թէ հոկաւաակ անոր համեմատաբար բարձր գնոյն՝ նուազ կ'շահին նմանօրինակ ուրիշ տեսակներու վրայ:

Բնա՛ մի վարանիք ուրեմն պահանջել ճշմարիտ՝ ՔՐԷՄ ՍԻՄՈՆԸ, միշտ յաւ ու շաղկուտիւն ընելով վերին վաճառանիշը և յաւատ երիտասարդ ու Սալմ պիտի մտար, մինչդէռ ձեր զրապուհիները պիտի պառաւնան՝ ցաւելով իրենց սխալ խնայաւորութեան վրայ: